

Måndagen den 29 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes dels protokollet för den 15 uti denna månad, dels ock protokollsutdrag angående de beslut, som af Kammaren fattades vid eftermiddags-sammanträdet den 27 innevarande månad.

§ 2.

Under erinran hurusom bestämda föreskrifter saknades om tiden, då styrelse-ledamöterna vid länekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby jemte deras suppleanter borde utses, tillkännagaf Herr Talmannen, att fråga härom förevarit vid det talmanssammanträde, som förliden gårdag hållits, och att ledamöterna i talmanssammanträdet varit af den mening, att ifrågavarande val lämpligast kunde anförtros åt de valmän, som erhålla Kamrarnes uppdrag att utse Riksdagens Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret; och godkändes denna åsigt af Kammaren, som alltså beslöt att åt nämnde valmän öfverlemna att samtidigt med fullmäktigsväl jenväl anställa val af ifrågavarande styrelseledamöter jemte deras suppleanter.

§ 3.

Vidare blef på Herr Talmannens framställning af Kammaren beslutadt, att den omröstning, som Riksdagens begge Kamrar jemlikt 65 § Riksdagsordningen hvar för sig hade att anställa öfver åtskilliga af Kamrarnes stridiga beslut föranledda voteringspropositioner, skulle ega rum nästkommande Thorsdag den 2 instundande Maj; i sammanhang hvarmed och på det att omröstning öfver de i Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 20 afgifna voteringspropositioner jenväl nyssnämnda dag skulle hinna anställas, derjemte beslöts, att samma Memorial borde i dagordningen för nästa sammanträde främst uppföras, för att framför öfriga ärenden till handläggning förekomma.

§ 4.

Beviljades ledighet från riksdagsgörömlen åt Herr *Busck* från den 4 till den 15 uti nästinstundande Maj månad.

§ 5.

Herr de Maré erhöll på begäran ordet och yttrade: Med stöd af Riksdagsordningens 77 § anhåller jag att få till protokollet anmäla, att jag, hindrad af sjukdom, icke deltagit i besluten rörande Särskilda Utskottets för försvarsväsendets ordnande Utlåtande N:o 2.

§ 6.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Memorial N:o 77, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, rörande femtionde punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36 och tredje punkten i Utlåtandet N:o 39.

Kammaren godkände de uti Memorialet föreslagna voteringspropositionerna.

§ 7.

Företogs ånyo till handläggning Stats-Utskottets Memorial N:o 80, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om ersättning till Herr Henrik Hansson för resekostnad till och från riksdagen i sistlidne Januari månad.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 8.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Memorial N:o 81, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anslag för myrutdikningar och vattenaftappningar i de norra länen.

Kammaren godkände den föreslagna voteringspropositionen.

§ 9.

Företogs ånyo till handläggning Stats-Utskottets Memorial N:o 82, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor, rörande anslag till fortsättande af Statens jernvägsbyggnader.

Punkten 1.

Herr Svensén: I fråga om den nu förevarande punkten, i hvilken båda Kamrarne stadnat i olika beslut, har den Första Kammaren bifallit motionärens förslag. Säsom synes är af Herr Wærn vid Utskottets Utlåtande vidfogad en reservation, i hvilken, med ogillande af Utskottets förslag till voteringsproposition, i stöd af 65 § Riksdagsordningen yrkas, att Första Kammarens beslut *ostympadt* skall komma under omröstning, och jag hoppas, att Kammaren tager detta yrkande i öfvervägande, innan Kamraren fattar sitt beslut. Det är nemligen klart, att om Utskottets Betänkande antages, skulle, om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i följd deraf nu icke beslutas, denna del af Första Kammarens beslut undertryckas och ett prejudikat sedermera allt framgent finnas derpå, att en Kamrars beslut blifvit åtminstone till en del vid uppställningen af en voteringsproposition undertryckt. 65 § Riksdagsordningen innehåller emellertid, att *ingendera* Kamrarnes beslut får undertryckas, utan att det skall röstas om det olika beslut, hvori hvardera Kamraren stadnat. I sjelfva saken är redan så mycket taladt, att jag icke med något yttrande deri vill utdraga tiden, utan vill jag endast göra framställning derom, att Kamraren måtte besluta i enlighet med Herr Wærns reservation.

Herr Nils Andersson: Som jag var med i Stats-Utskottet vid behandlingen af förevarande fråga om voteringspropositionens uppställning och, såsom synes, instämde i Herr Wærns reservation, så följer ock deraf, att jag varit af samma mening som den Herr Svensén uttalat; men då Första Kammaren, hvars beslut det här egentligen gäller, gillat Utskottets förslag, så torde Andra Kammaren icke hafva annat att göra än att godkänna förslaget. För att derföre icke inveckla frågan, så instämmer jag i Utskottets förslag. Hvad sjelfva saken angår, så antager jag, att Regeringen icke gerna kan underlåta att taga densamma i öfvervägande, och i denna öfvertygelse slutar jag med tillstyrkande af bifall till den af Utskottet föreslagna uppställningen af voteringspropositionen.

Herr Greive Posse: Då den af Första Kammaren beslutade underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t icke står i omedelbart och nödvändigt sammanhang med anslagsfrågan, så tror jag att nu, vid tillämpningen af 65 § Riksdagsordningen angående votering i anslagsfrågor, frågan om skrifvelsen bör anses som förfallen. Jag får derföre yrka bifall till den af Stats-Utskottet uppställda voteringspropositionen, och det så mycket heldre som Första Kammaren sjelf godkänt densamma.

Herr Nils Larson: Huru än den Första Kammaren beslutat be-
träffande den omtalade skrifvelsen till Kongl. Maj:t, så, då samma Kam-
mare genom godkännande af voteringspropositionen låtit sitt beslut om
skrifvelse falla, återstår ju för Andra Kammaren intet annat än att bifalla
Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad; och Utskottets under denna punkt före-
slagna voteringsproposition godkändes.

Herr Hierta, som anhållit att ordet måtte honom lemnas, innan
nästföljande punkt till handläggning förekom, yttrade: Innan nästa punkt
företages till afgörande, ber jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet
derpå, att ett förbiseende råkat att ske i Stats-Utskottet i afseende på
hvad som förekommer sidd. 8 och 9 i det här förevarande Betänkandet,
i det att tvenne sammanhängande frågor, som inom hvardera Kammaren
behandlats tillsammans och afgjorts genom ett beslut, här af Utskottet
blifvit fördelade i tvenne voteringspropositioner. Jag hemställer derföre,
att dessa voteringspropositioner måtte sammanslås till en, och voterings-
propositionen i sådant fall blifva, om icke Andra Kammaren skulle behaga
att förena sig med den Första i dess beslut. Jag torde således få upp-
läsa följande förslag till voteringsproposition:

Den, som bifaller Kongl. Maj:ts af Första Kammaren gillade nådiga
framställning, att åt Kongl. Maj:t må öfverlemnas att af byggnadsanslaget
använda hvad som erfordras till anställande af undersökningar med afse-
ende å framtida fortsättande af stambanorna inom de trakter, der yrkande
om banornas utläggning i olika rigtningar blifvit framställda eller Kongl.
Maj:t eljest kan finna skäligt att låta dylika undersökningar anställa, —
äfvensom att de kontrollundersökningar, som Kongl. Maj:t anser böra
verkställas med afseende å redan utförda undersökningar om jernvägs-

anläggningar, som äro afsedda att antingen omedelbart sluta sig till Statens jernbanor eller genom andra färdiga bibanor med dem förenas, må af byggnadsanslaget bekostas,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen afslagit Kongl. Maj:ts uti ifrågavarande hänseende gjorda framställning.

I enlighet med Herr Hiertas förslag beslöt Kammaren, på framställning af Herr Talmannen, att punkterna 2 och 3 nu skulle i ett sammanhang föredragas; och anförde härefter

Herr Grefve Posse: Som jag är öfvertygad om, att saken är så enkel, att en diskussion om densamma är öfverflödig, så får jag, då beslut i olika frågor är fattadt under ett klubbslag, på grund deraf yrka voteringsproposition i öfverensstämmelse med Första Kammarens beslut, sådant det nu är uppläst.

Öfverläggningen var slutad. Med ogillande af Utskottets under dessa punkter upptagna voteringspropositioner, antog Kammaren för sin del en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller Kongl. Maj:ts af Första Kammaren gillade nådiga framställning, att åt Kongl. Maj:t må öfverlemnas att af byggnadsanslaget använda hvad som erfordras till anställande af undersökningar med afseende å framtida fortsättande af stambanorna inom de trakter, der yrkande om banors utläggning i olika riktningar blifvit framställda eller Kongl. Maj:t eljest kan finna skäligt att låta dylika undersökningar anställa; — äfvensom att de kontrollundersökningar, som Kongl. Maj:t anser böra verkställas med afseende å redan utförda undersökningar om jernvägsanläggningar, som äro afsedda att antingen omedelbart sluta sig till Statens stambanor eller genom andra färdiga bibanor med dem förenas, må af byggnadsanslaget bekostas,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen afslagit Kongl. Maj:ts uti ifrågavarande hänseende gjorda framställning.

§ 10.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 19, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, angående villkoren för bränvins tillverkning.

§ 17.

Den härunder föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 26.

Härvid yttrade

Herr Nils Larson: Jag anhåller, att Kammarerna måtte afslå den nu gjorda framställningen.

Herr von Troil: Jag ber att få fästa Kammarernas uppmärksamhet derpå, att detta är en fråga af ganska stor vikt. Om vi beräkna endast 300 kannor i dygnet, så gör det en skatt af 180 R:dr per dygn. Det är således för Staten af synnerligt intresse, att icke brännvinskrollörernas arfvoden så nedsättas, att man icke kan påräkna redbare och pålitlige kontrollörer. Det är klart, att, om en brännvinsbrännare kunde i kontrollören lyckas att träffa en man, med hvilken en öfverenskommelse till förfång för Staten kunde göras, detta vid en tillverkningsskatt af 180 R:dr om dagen skulle kunna blifva en lika lockande som lönande affär. Jag får erinra derom, att kontrollörsarfvodena, som i början voro bestämda till 7, 8, 10 R:dr om dagen, sedermera successivt blifvit nedsatta, och att det kan föranleda en stor statsförlust att icke bifalla detta jemkningsförslag, der Första Kammarerna fått sitt maximum, 8 R:dr, och Andra Kammarerna sitt minimum, 3 R:dr, antaget.

Herr de Maré: Jag skulle också anse det vara skäl att antaga detta bemedlingsförslag, om jag trodde, att i annat fall brist på redlige personer såsom sökande till kontrollörsbefattningarna skulle uppstå. Men då Andra Kammarerna beslutat såsom kontrollörsarfvode för tillsyn å ett bränneri minimum 3 R:dr och maximum 5 R:dr, å två brännerier minimum 5 och maximum 7 R:dr samt slutligen å 3 brännerier minimum 7 och maximum 9 R:dr, allt per dag räknadt, så vågar jag tro, att icke någon brist skall uppstå på passande kontrollörer. Följden deraf att det nu är sju månaders tillåten bränningstid blir utan tvifvel, att mången bränneriegare, i stället för att i 3 månader tillverka t. ex. 1,000 kannor om dagen, kommer att bränna 500 om dagen i sex månader. Tillfället till förtjenst blir följaktligen för kontrollörerna i samma proportion förökadt. Derigenom att bränneriegarne sålunda komma att inskränka sin tillverkning till ett minimum, hvad den dagliga tillverkningen beträffar, men i dess ställe utsträcka denna öfver en vida längre tid om året än förut, komma också dessa utgifter för kontrollerna att stiga till ett betydligt belopp. Jag tror derföre, att man har att emotse ett i allmänhet större antal sökande; och anser, på de skäl jag anfört, att Kammarerna bör vidhålla sitt en gång fattade beslut.

Herr Nils Andersson: I likhet med den förre talaren tror jag icke, att man behöfver befara någon brist på kontrollörer. Den, som betingar sig ett större arfvode, är icke derföre säkrare. Jag instämmer med Herrarna de Maré och Nils Larson.

Herr Friherre Alströmer: Jag anhåller att få fästa Kammarernas uppmärksamhet på några omständigheter, som varit bestämmande för Utskottets förslag i denna fråga.

Härvid är då först att märka, att den motion, som i saken blifvit väckt, icke innehåller annat, än att kontrollörsarfvodet måtte bestämmas till minst 3 och högst 6 R:dr. Den andra omständigheten är, att Kammaren godkänt Utskottets förra förslag i öfriga delar, så att två eller tre brännerier, der sådant är möjligt, kunna ställas under en kontrollör. Sättes sålunda en kontrollör att mot ett arfvode af 5—8 R:dr utöfva tillsynen öfver två brännerier, eller mot 7 till 10 R:dr öfver tre, så blir ju besparingen betydlig. Vidare är latituden i sanmanjemkningsförslaget utsträckt, så att densamma, ifrån att i Första Kammarens beslut hafva varit bestämd till minst 4, högst 6 R:dr om dagen för ett bränneri, till minst 6, högst 8 för två och till minst 8, högst 10 R:dr för tre brännerier, nu är utsträckt till från 3—6, 5—8 och 7—10 R:dr om dagen. Vederbörande myndigheter hafva således härigenom erhållit en vidsträcktare latitud, inom hvilken de vid bestämmandet af kontrollörsarfvodet kunna röra sig. Otvifvelaktigt är, att någon brist på kontrollörer icke kan uppstå. De, som söka dessa tjänster, äro i allmänhet sådana personer, som äfven hafva någon annan slags befattning, landtmätare, officerare och dylika. Jag hemställer emellertid till Kammaren, huruvida, då man nu gjort en latitud, som, om den rätt användes och derjemte flera brännerier sammanslås under en kontrollör, nödvändigt måste leda till en betydlig besparing, det är skäl att afslå Utskottets förslag.

Herr Rylander: Som det tydligen visat sig, att åtminstone tjuugu sökande anmält sig till hvarje kontrollörsplats, och detta ibland hederliga personer, synas de farhågor ett par föregående talare yttrat vara alldeles obefogade. Ingen kan förundra sig öfver, att den högre aflöningen från detta håll vill bibehållas. Det har nemligen visat sig vara en god aflönings-tillgång att tilldela landskansliets och kontorets extra ordinarie tjänstemän och möjligen derutöfver några gunstlingar. Jag anser derföre, att Kammaren bör vidhålla sitt en gång fattade beslut.

Herr von Troil: Jag har endast velat tillkännagifva, att här icke är fråga om att någon brist på sökande till kontrollörsbefattningarne skulle vara att befara. Det har ingen påstått; men här är icke fråga om antalet af sökande, utan om antalet af till dessa tjänster *lämplige* personer, som kunna komma att anmäla sig. De afgifter till Staten, som vid ett bränneri komma i fråga, uppgå med 300 kannors daglig tillverkning till 5,400 R:dr, med 500 kannor till 9,000 R:dr i månaden o. s. v. Det är således icke några obetydliga summor det gäller. Det är ingalunda i kontrollörernes intresse, utan i *Statens*, som de tala, hvilka här yrka en högre aflöning. Man måste, så vidt möjligt är, förekomma, att man icke genom saknaden af pålitlige kontrollörer gifver tillfälle till storartade för-snillningar. Hvad särskildt beträffar den siste talarens yttrande, att kontrollörsarfvodena användts som lönehjelp åt landskanslister, så har något sådant åtminstone icke skett i mitt län. Kontrollörerne hafva der tagits bland de mest aktade personer utom landskansliet.

Herr Nils Larson: Ehuru jag visst icke anser den här förevarande frågan vara af synnerligt stor vikt, så vill jag likväl motivera mitt

yrkande. Utskottet har icke egnat Andra Kammarens beslut särdeles uppmärksamhet. Här ligger alltid, hvad aflöningen beträffar, vida mindre vikt på hvad *minimum* är, än hvad som är *maximum*, ty man kan vara säker på att det alltid blir närmare maximum som arvodena komma att att bestämmas. Hvad angår vigten af högre aflöning, för att derigenom kunna få dugligt folk till dessa tjänsters bestridande, så får jag anmärka, att det vanligen är officerare som anmäla sig till ifrågavarande befattningar, och dessa officerare erhålla genom kontrollörstjänsterna en inkomst, som icke för dem är förenad med någon olägenhet i afseende på deras göromål som militärer. Ofta är ock fallet att dessa kontrollörer äro personer som sysselsätta sig med skrifning, och med detta göromål kunna de fortfara på det ställe, der de för kontrollörsbefattningen måste vistas, lika väl som i deras egentliga bostad. Kontrollören har dessutom utom arvodet allting tritt. Han behöfver icke uppföra *ett enda* öre af sitt arvode. Jag antager derföre, att, äfven om icke något arvode skulle lemnas, kontrollörer ändock skulle erhållas. Någon brist på sökande behöfver visst icke befaras. Jag yrkar, att Kammaren måtte vidhålla sitt beslut.

Herr Murén: Jag påstår visserligen icke, att den skilnad hvarom här tvistas är så obetydlig, men då Utskottets ledamöter i denna fråga varit ense och efter mogen pröfning framställt detta förslag, hvilket i alla fall innehåller en betydlig nedsättning i kontrollörsarvodet mot hvad detsamma förut varit, så tror jag icke att Kammaren bör förkasta detsamma. Ingen i Utskottet föreställde sig, att, såsom en talare här påstått, pålitlige kontrollörer skulle kunna erhållas *utan* betalning. Jag tror icke att de skulle vilja tjänstgöra bara för maten. Detta är för öfrigt ett så grundliga ämne, att jag icke vill närmare deri inlåta mig. Alltnog att bränviusskatten är en så stor statsinkomst, att man icke bör på något sätt missvärda garantierna för densammes rigtiga erläggande. Vill man hafva redbare och duglige kontrollörer, bör man ock gifva dem ett arvode som icke är allt för lågt. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Friherre Alströmer: Jag vill tillägga, att Afdelningen hade ett mot det här förevarande något afvikande förslag. På Afdelningen hade man sammanslagit andra och tredje klassen med ett föreslaget arvode af minst 6 och högst 9 R:dr om dagen, under det att Utskottets minimum för kontrollörer öfver 2 brännerier är 5 och maximum 8, samt för 3 brännerier minimum 7 och maximum 10 R:dr. Genom Afdelningens förslag hade Andra Kammarens beslut blifvit på papperet mera iakttaget, men i verkligheten hade icke större besparing vunnits derigenom än genom Utskottets förslag. När nu emellertid denna fråga kommit på den punkt den är, så hemställer jag, om vi icke, för att vid dess behandling undvika onyttiga strider, kunna bifalla Utskottets förslag.

Herr Jan Andersson: Jag är öfvertygad om, att de, som påstå att man icke utan hög betalning kan erhålla kontrollörer, deri misstaga sig. Socknemännen i min hemort hafva för sitt behof anskaffat pålitlige personer för 2 R:dr om dagen. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag och att Kammaren vidhåller sitt en gång fattade beslut.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Jag kan för min del icke anse den här föreslagna afgiften vara så obetydlig som Herr von Troil påpekat. Bränvinstillverkarne komma hädanefter att bränna en så mycket längre tid. Bränvinskrollörerne komma i följd deraf att nu åtnjuta sina inkomster flere månader längre än som förut varit förhållandet. Jag tror derföre, att vi icke genom arfvodets nedsättning behöfva befara någon brist på redbare och pålitlige sökande; och jag yrkar alltså att Kammarren måtte vidblifva sitt förut fattade beslut.

Öfverläggningen var slutad; och Herr Talmannen framställde proposition dels på bifall till Utskottets förslag och dels på afslag derå med vidblifvande af Kammarrens förut i ämnet fattade beslut. Båda dessa propositioner besvarades med ja och nej; och då derjemte votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner det sammanjemkningsförslag, hvilket, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, blifvit under § 26 framställt i nämnda Utskotts Utlåtande N:o 19,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarren, med vidhållande af sitt förra beslut, afslagit Utskottets ifrågavarande sammanjemkningsförslag.

Omröstningen utföll med 59 ja emot 90 nej, i följd hvaraf Kammarren fattat beslut i enlighet med nej-propositionen.

§ 11.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets Memorial N:o 25, i anledning af Kamrarnes beslut öfver Banko-Utskottets Betänkande N:o 19, med förslag till reglering af Bankens låne- och kreditivrörelse.

Punkten 1.

Herr Lindström: Då jag i allmänhet finner det orätt, att en Kammarre frångår sitt en gång fattade beslut, och jag icke kan anse, att Utskottet anfört giltiga skäl, hvarföre Kammarren skulle frångå hvad den i förevarande fråga beslutat, så får jag anhålla om afslag å Utskottets Betänkande.

Vidare anfördes icke. Med afslag å Utskottets hemställan vidblef Kammarren sitt i frågan förut fattade beslut.

Punkten 2.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 3.

Lades till handlingarne.

Punkten 4.

Kammarren godkände den föreslagna voteringspropositionen.

Punkten 5.

Utskottets yttrande godkändes.

§ 12.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående anslag till ombyggnad och reparation af de Kongl. hofstallen å Blasieholmen och vid Röda Bodarne.

Härvid yttrade

Hans Excellens Herr Friherre De Geer: Den Kongl. Propositionen, som utgjort föremål för Stats-Utskottets Utlåtande och nu är beroende på Kammarens pröfning, sönderfaller i två särskilda delar. Kongl. Maj:t har nemligen äskat beviljande af extra anslag dels för ombyggnad och ordnande af hofstallet vid Röda Bodarne 11,500 R:dr och dels för ombyggnad och reparation af hofstallet å Blasieholmen 140,000 R:dr, allt att i mån af behof under innevarande år utgå. Hvad det sednare större anslaget beträffar, vågar jag icke ifrågasätta, att Andra Kammararen nu skulle bevilja detsamma, då Stats-Utskottet funnit den föreslagna ombyggnaden å Blasieholmen vara tilltagen i allför stor skala, och Första Kammararen godkänt Utskottets i berörda hänseende meddelade Utlåtande; men hvad det mindre anslaget angår eller 11,500 R:dr för ombyggnad och ordnande af hofstallet vid Röda Bodarne, ber jag att få yttra några ord. Stats-Utskottet har till fullo erkänt behovet af denna ombyggnad och har icke haft något att anmärka mot det för sådant ändamål föreslagna belopp, men antagit, att arbetet kunde utan anslag verkställas, då af kostnaden för detsamma, som vore uti uppgjorda kostnadsförslag beräknad till 26,500 R:dr, 15,000 R:dr ansetts kunna bestridas af besparingar å slottsbyggnadsanslaget, hvilket Utskottet förmodat kunna lemna tillgång till ytterligare 1,500 R:dr, samt det för ridhuset vid Riddarholmshamnen inflytna ersättningsbelopp, 10,000 R:dr, synts Utskottet lämpligen kunna för detta ändamål användas, hvilka sistnämnda medel Kongl. Maj:t upptagit såsom tillgång för ombyggnad af hofstallet å Blasieholmen. Då den Kongl. Propositionen ej innehåller någon närmare utredning, huru det förhåller sig med dessa 10,000 R:dr, så klandrar jag icke, att Stats-Utskottet ej funnit något hinder för dessa medels användande till ombyggnad af hofstallet vid Röda Bodarne, men jag anhåller, att nu få lemna en närmare redogörelse för dessa medel. Enligt hvad Riksmarskalksembetet för Kongl. Maj:t upplyst, byggdes omkring år 1824 för då varande H. K. H. Kronprinsen Oscars räkning och på hans bekostnad å en Kronan tillhörig tomt vid Riddarholmshamnen ett ridhus. För några år sedan begärde Stadsfullmäktige i hufvudstaden hos Kongl. Maj:t, att, då omförmälda ridhus vore vanprydande och staden vore i behof af ökad utrymme vid hamnen, ridhuset måtte få nedrifvas och tomten till staden upplåtas. Genom Kongl. brefvet af den 24 Februari 1865 pröfvade Kongl. Maj:t godt i nåder bifalla, att nämnde byggnad finge borttagas, emot det att staden erlade en summa af 10,000 R:dr, hvilken summa borde till hofstallsförvaltningen överlemnas för att till den förestående allmänna regleringen i afseende å de Kongl. hofstallen m. m. reserveras såsom bidrag

till det nya ridhus, som då antagligen komme att uppföras; börande den å nämnda summa intilldess upplöpande ränta af hofstallsförvaltningen användas till att under tiden på lämpligt sätt afhjelpa det behof, för hvilket det ifrågavarande gamla ridhuset varit afsedt.

Behofvet af detta ridhus är uppgifvet vara att begagnas till dresse-ring och motionering af H. M. Enkedrottningens och H. K. H. Hertigens af Östergötland hästar samt till ridlektioner för de unga Prinsarne, i den mån de uppväxa.

För närvarande afhjelpes behofvet af ridhus derigenom, att för räntan å dessa 10,000 R:dr enskild lokal för dylikt ändamål förhyres. Samma behof skulle äfven afhjelpas derigenom, att nämnde 10,000 R:dr, på sätt föreslaget är, användas till ett nytt ridhus å Blasieholmen. Om dessa penningar deremot användas för ombyggnad och ordnande af hofstallet vid Röda Bodarne, der något ridhus icke är afsedt att uppföras, skulle de ej komma det med dem åsyftade ändamål till godo, och detta skulle då ej kunna ernås utan särskildt anslag. Äfven utan afseende derpå, att ifrågavarande 10,000 R:dr svårigen kunna anses vara statsmedel, hvilka kunna af Riksdagen disponeras, kan jag ej föreställa mig, att Andra Kammaren skulle vilja, att, på samma gång som den Kongl. familjen går i mistning af en betydlig del af de hofstallslokaler, hvaraf den hittills varit i besittning, skulle jemväl den utväg som nu finnes att få begagna ett behöfligt ridhus densamma fråntagas; och då, såsom jag nu haft äran nämna, fråga icke är att bereda den Kongl. familjen någon ny eller ökad förmån utan blott att anvisa nödiga medel till en erkänt nödvändig reparation af Kronans hus, får jag anhålla, att Andra Kammaren måtte förena sig med den Första i dess beslut att nu bevilja ett extra anslag af 11,500 R:dr för ombyggnad och ordnande af hofstallet vid Röda Bodarne.

Herr Carl Ifvarsson: Till följd af de upplysningar Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern nu lemnat och hvilka icke varit för Stats-Utskottet tillgängliga, vill jag för min del ej motsätta mig det af Kongl. Maj:t för ombyggnad och ordnande af hofstallet vid Röda Bodarne äskade anslag, 11,500 R:dr.

Häruti hördes många af Kammarens ledamöter instämma.

Herr Jöns Pehrsson: Det är nog godt och väl, att Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern icke yrkat bifall till hela det begärda anslaget utan till en del deraf; men jag hemställer, om icke höga vederbörande kunde med de hofstall, som nu finnas, hjelpa sig till nästa riksdag, och finner mig af sådan anledning nödsakad för närvarande bestrida allt anslags beviljande samt yrkar bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Medin: Jag vill blott tillkännagifva, att jag till alla delar för-
enar mig i Herr Carl Ifvarssons yttrande.

Öfverläggningen var slutad. Med afslag å Utskottets hemställan, för så vidt densamma afsåg stallet vid Röda Bodarne, biföll Kammaren i denna del Kongl. Maj:ts Proposition och beslöt alltså att, för ombyggnad och reparation af sistnämnda stall, anvisa ett anslag af 11,500 R:dr, hvaremot

Utskottets hemställan, i afseende å det för ombyggnad och reparation af hofstallet å Blasieholmen äskade anslag, blef af Kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Memorial N:o 79, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Kammaren biföll allt hvad Utskottet uti detta Memorial yttrat och hemställt.

§ 14.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 18, i anledning af återremiss i viss del af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11, angående allmänna bevillningen.

Härvid yttrade

Herr Friherre von Schulzenheim: Denna fråga är af den natur, att Bevillnings-Utskottet måste antingen sammanjemka Kamrarnes beslut eller ock uppställa voteringsproposition. Om jag icke missminner mig, är Andra Kammarens beslut i saken ganska tydligt, och jag tror att Kamraren för sin värdighets skull bör vidhålla sitt förr fattade beslut.

Herr Lindström: I anledning af den förre talarens yttrande vill jag erinra, att Andra Kammaren icke fattat något bestämdt beslut i frågan utan blott till Utskottet återförvisat densamma. Utskottet har nu af anförda skäl anhållit, att Kamraren skall fatta sitt beslut. En bland anledningarne till återremiss var den, att Utskottet skulle inkomma med förslag till bestämmande af den högre eller lägre afgift, som genom särskild bevillning åläggas sedelutgifvande banker, och då denna utväg ännu står öppen, hemställer jag, att denna Kammare må i likhet med Första Kammaren bifalla Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tror, att Kamraren nu bör fatta beslut om det bevillningsbelopp, som bank med sedelutgifningsrätt skall till Staten erläggas. Jag tror också, att Utskottet genom det föredragna Memorialet afsett detta. Efter denna uppfattning återstår det att säga hvad grund man skall taga för att höja ifrågavarande bevillning. Jag anser, att man icke bör lägga bankens vinst utan sedelutgifningen till grund, eller samma grund som hittills varit bestämd; och föreslår att siffran blir något förändrad. För min del hemställer jag, att bank, som eger sedelutgifningsrätt, må för denna rätt åläggas en särskild bevillning af 5 i stället för 2 R:dr för hvarje 1,000 R:dr af det högsta beloppet af bankens under föregående året på en gång utelöpande sedlar.

Herr C. A. Larsson: Att högre beskatta de enskilda bankerna, än som nu sker, betyder icke annat än att låntagarne skola ytterligare få sig en åderlåtning. Bankerna taga nog, om högre bevillning påföres dem, sin skada igen. Penningeförlägenheten är så mycket omtalad, att jag ej nu anser mig behöfva derom vidare orda, och jag hemställer blott, om det

kan vara klokt att, på sätt Herr Carl Ifvarsson föreslagit, höja bevillningen för sedelutgifningen, då följdén blir den, att Stockholms enskilda bank icke får erlægga större bevillning än t. ex. Wadstena enskilda bank, ehuru den förra af sin rörelse har en inkomst af 129,000 R:dr om året, då den sednare blott har 61,000 R:dr. Stockholms enskilda bank utgifver nemligen icke flere sedlar än Wadstena bank. Då man nu vet, att de enskilda bankerna i landsorten äro till stor nytta för jordbruket och andra näringar, hemställer jag om det är klokt att höja ifrågakvarande bevillning. Om en förändring skulle vidtagas, så bör den väl ske på det sätt en reservant mot Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11 föreslagit, eller att en viss procent af vinsten till Staten erlades i bevillning. I motsatt fall gynnar man de stora bankerna på de mindres bekostnad. Då emellertid förhöjning i den bevillning, som är påförd de enskilda bankerna, skulle egentligen drabba låntagarne, hvilka äro nog och mer än tillräckligt beskattade, yrkar jag för min del, att Kammaren skall bifalla Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11.

Herr Medin: Att den siste talaren tager de enskilda bankerna i försvar, förundrar mig icke det minsta, enär han är direktör i en sådan bank. Han säger, att låntagarne få betala den bevillning, som påföres bankerna. Jag svarar härtill tryggt nej. Då det är godt om penningar, går det friskt med utlåningen, men om kris uppstår, så strypa bankerna allt hvad de kunna. Ehuru min motion icke innehåller detsamma, som Herr Carl Ifvarsson föreslagit, finnas likväl andra i fragan väckta motioner, hvilka äsyfta dylik förändring, hvadan jag förenar mig med Herr Carl Ifvarsson derom, att bevillningen för enskilda banker med sedelutgifningsrätt höjes från 2 till 5 R:dr.

Herr Carl Ifvarsson: Herr C. A. Larssons påstående, att låntagarne få betala dess mer, om den bevillning höjes som påföres enskilda banker, är för mig obegripligt. Bankerna hafva, mig veterligt, inga considerationer för låntagarne; ty bankerna taga den största vinst, de kunna få af sin rörelse. Det privilegium bankerna fått att utgifva sedlar bör efter min åsigt särskildt beskattas. Om bankerna kunnat få högre ränta än de tagit, så kan man vara fullt förvissad derom, att de icke låtit låntagare undslippa för en mindre ränta. Jag tror, att Herr Larssons resonnement går ut på, hvad han sjelf ofta sagt, att lura bönder. Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr de Maré: Med anledning af Herr C. A. Larssons argumentering har jag egentligen begärt ordet. Han har sagt, att låntagarne få betala enskilda bankernas bevillning. Jag tror, att räntan på bankens penningar höjes eller sänkes i mån af tillgång och efterfrågan på penningar. Jag hemställer till den värde representanten, huruvida han tror att, derest bevillningen för bankerna höjdes från 2 till 5 R:dr, räntan derföre komme att stiga. Hans hot, att vi, som äro större eller mindre låntagare, skulle få betala den högre bevillningen, om sådan ålades bankerna, bör icke vara afskräckande, om saken i och för sig är riktig. Då bankrörelsen är

är den enda som burit sig, tror jag, att det icke är oförenligt med rättvisa att beskatta det privilegium, bankerna fått sig tillförsäkradt. Då frågan förra gången här var föremål för behandling, röstade jag för antagande af Herr Almqvists reservation, som onekligen är rättvisare än andra förslag, enär de stora penninginstitutionerna derigenom finge draga största tyngden af bevillningen; men såsom saken nu står, och då flere talare yrkat bifall till Herr Carl Ifvarssons framställning, att bevillning för banker med sedelutgifningsrätt må höjas från 2 till 5 R:dr, så inskränker jag mig at anhålla om bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr C. A. Larsson: En talare bakom mig har låtit förstå, att jag icke borde i denna fråga uppträda, emedan jag är direktör i en enskild bank. Jag tror, att den som är direktör i en sådan bank bör bättre känna till förhållandena än den, som aldrig utöfvat en dylik befattning. Man har sagt, att min åsigt, det låntagarne få svida för en högre beskattning å bankernas sedelutgifning, är oriktig. Med samma skäl kan man påstå, att tullen på råsocker drabbar fabrikanten och icke konsumenten, eller att bränvinsbrännaren, och icke den som super eller konsumenten, får betala bränvinsskatten. Om jag drifver en bankrörelse, så vill jag naturligtvis hafva mina kostnader derför betäckta, hvidan konsumenten af rörelsen eller låntagaren måste vidkännas dessa. Det har blifvit sagdt, att bevillningen för de enskilda bankerna bör höjas, emedan de hafva ett privilegium. Så är det icke; ty bankrörelsen är en fri näring, som kan af hvem som helst utövas. Det fanns en tid, då denna rörelse var ett privilegium, då bankaktier gingo i arf från far till son; men den tiden är slut. Nu kan hvem som helst få rättighet att inrätta banker, så att det omtalade privilegiet är just icke så stort. Den bank, i hvilken jag sjelf är direktör, gifver i årlig utdelning 25 R:dr, efter inbetalning af 100 R:dr på hvarje aktie. Behållningen är 1 R:dr, 20 R:dr på hvarje lott gå till reservfonden. Om man skulle inberäkna äfven dem i behållningen, så kan väl icke detta anses vara för mycket med afseeende på den risk, delegarne löpa. Mitt resonnement går således icke ut på att lura bönder. Jag tror deremot, att man med skäl kan säga detta om motståndarnes. Dagligen gifvas exempel derpå, att många konkurser uppstått just i följd deraf, att låntagarne fått betala alltför dryga summor i ränta och omkostnader till bankerna. Då Staten tog 8 procent af sina låntagare, så upplånade de små bankerna medel af Staten, men utsläppte dem mot 5 procent. De små bankerna togo således billigare ränta än sjelfva Riksbanken, som verkligen har privilegium, och denna åtgärd kan endast förklaras genom sedelutgifningsrätten. De små bankerna äro nog tillräckligt beskattade, men så är icke förhållandet med de större, hvidan dessa må gerna ytterligare beskattas. Jag anser det emellertid icke löna mödan att plädera för Herr Almqvists förslag, som gick ut på rättvisa. Vanligen får man under diskussion om banker höra, hurusom alla enskilda banker göres likställige med Stockholms enskilda bank. Alla skära dock icke lika stora lagrar som den sistnämnde. I Östergötland finnas 4 banker, hvilka lemna en icke afundsvärd utdelning. Förr ansågs det för helgerån att *taga* bankerna i försvar. Nu får man åtminstone *tala* om dem.

När det nu är svårt att få låna penningar, hvarföre vill man ytterligare försvåra låntagarnes ställning? Om det vore fråga om att ålägga bankerna utgifva en viss procent af vinsten, så skulle jag gerna biträda Herr Almqvists derom väckta förslag; men att, såsom här blifvit ifrågasatt, lägga skatt på sedelutgifningen är i högsta mätto oklokt, emedan följden blir den, att blott trasor komma i rörelsen. Jag vidhåller mitt förra yrkande, ätt Banko-Utskottets Betänkande N:o 11 må bifallas.

Herr Rosenberg: I hufvudsaken är jag öfverens med Herr C. A. Larsson eller att man bör beskatta vinsten af och icke specialiteten i en rörelse. I motsatt fall skulle det gestalta sig bra besynnerligt, om t. ex. en bagare skulle, utom hvad han för inkomst af sin rörelse till Staten erlade, åläggas särskild bevillning för hvarje tjug brodkakor han sålde. Samma förhållande eger rum, derest man beskattar bankernas sedelutgifning. Herr Larssons resonement åter, ätt låntagarne finge betala den högre bevillning, som ålades bankerna, kan jag icke gilla. Jag tillåter mig fästa uppmärksamhet derå, ätt ränta på penningar är beroende af tillgång och efterfrågan på dessa, men betingas alldeles icke af kostnaden för sedeltillverkningen. Jag har det förtroende till enskilda banker, ätt de taga så hög ränta, de möjligen kunna få och beräkna dervid icke om kostnaden för sedelutgifning är billig eller hög. Detta inverkar på utdelningen till aktieegaren, men alls icke på räntefoten. Stockholms enskilda bank rör sig med andras deponerade medel och får derigenom betydligt större inkomster än andra banker, hvadan jag kommer till samma resultat som Herr Larsson, ätt bankernas vinst men icke sedelutgifning bör beskattas. Om Herr Almqvists förslag vore ordentligen formuleradt, så skulle jag önska, ätt Kammaren för sin del biträdde detsamma; men då så ej är förhållandet, vill jag i likhet med Herr Larsson förorda bifall till Banko-Utskottets Betänkande N:o 11.

Herr Murén: Då denna fråga förra gången här var föremål för behandling, athandlades densamma grundligt, ehuru man då icke fattade definitivt beslut af den orsak, ätt man ansåg det temligen svårt ätt bestämma sättet för beskattningen. Utskottet upplyste, ätt beskattning på sedelutgifning vore orättvis, emedan bankens vinst ej berodde derpå, utan på större eller mindre tillgång på deponerade medel, i följd hvaraf bankerna här i Stockholm, synnerligen Stockholms enskilda bank, förtjena mera än bankerna i landsorten, ehuru de förra utsläppa få sedlar. Jag tror icke, ätt man billigtvis kan mer beskatta sedelutgifningen än gällande lag nu bestämmer. Denna beskattning tillkom nemligen under helt andra förhållanden än som nu ega rum. Bankerna voro då få till antalet och de flesta oktrojerades icke på viss tid utan ansågos vara ordentligen privilegierade. Nu är det annorlunda. Banker finnas nu öfverallt. Kongl. Maj:t vägrar, mig veterligt, icke sanktion på något reglemente. Säkert är, ätt vi behöfva ändå flere banker, de må vara sedelutgifvande eller icke. Äro de sedelutgifvande, hafva de verkligen icke så stor vinst, emedan de genom konkurrensen hafva svårighet ätt hålla sedlar i rörelsen. Om bankerna icke äro sedelutgifvande, så undslippa de beskattning.

I allmänhet deponeras icke penningar gerna hos andra banker än dem, som äro i solidarisk ansvarighet. Detta ansvar är mera riskabelt, än man i allmänhet föreställer sig, och allmänhetens förtroende till våra enskilda banker har uppkommit derigenom, att de skött sig utmärkt väl. Om det nu skulle inträffa såsom i England, att några solidariska banker gingo öfver ända, så skulle man få svårt nog att inrätta nya. Man skulle då ångra, att man icke gjort dem mera rättvisa. All industri är i allmänhet beroende af de enskilda bankerna, hvarföre de också behandlas på ett uppmuntrande sätt. Jag kan icke finna något skäl, hvarföre dessa banker skola åläggas högre beskattning än andra bolag. Man har sagt, att hvad bankerna förtjena utöfver 6 procent bör gå till Staten. Är det då för mycket, att man erhåller något för den solidariska ansvarigheten? Skulle detta icke anses vara rätt, så skall mången delegare i bank finna sin fördel deri att sjelf låna ut sina penningar mot full säkerhet och derigenom undgå beskattning. Man må se saken, hur man vill, så skall man icke kunna komma till annat resultat, än att den nuvarande beskattningen är fullt tillräcklig.

Herr Vougt: Då jag är tjensteman i en enskild bank och vågar taga ordet i denna fråga, skall man möjligen anse mig vara mindre sjelfständig, när man nyligen låtit forstå sådant om en direktör. För min del tror jag, att vi äro sjelfständiga begge två. I motsatt fall skulle man anse en jordbrukare vara mindre sjelfständig, när han talar i en fråga om beskattning af den Svenska jorden. Jag vill föreställa mig, att vi kunna tillerkänna oss sjelfständighet litet hvar. Jag tillåter mig fästa uppmärksamhet derpå, att vi nu hafva en helt annan banklag än förr, som föranleder dertill, att de stora bankvinsterna skola om några år ej finnas. Man har sett, hurusom nya banker såsom Upsala och Wenersborgs enskilda banker ännu ej lyckats komma upp till mer än 9 procent utdelning, ehuru delegare med aktier på 1,000 R:dr stycket riskera en million.

Sedelstocken växer icke i anledning af antalet banker, utan denna grundar sig på landets valuta, hvilken ej gerna hastigt växer. Om man skall i denna fråga stifta en undantagslag, så bör man beskatta bankernas vinst men ej sedelemissionen, när bankerna derpå icke göra någon synnerligen stor förtjenst, derföre att enskilda bankerna, som nu äro till antalet ganska många, täfla om att åtkomma hvarandras sedlar. En talare har påpekat, att de banker, som göra stora vinster, skörda på de andras bekostnad. Man har i tankarne den tid, då så var förhållandet, men så är det icke nu. Skulle t. ex. de, som sålde egendomar 1854 eller 1855 ochingo oerhördt betaldt, nu påföras högre bevillning, derföre att de då förtjenat mycket? Man talar icke om bolag, som göra stora vinster, oakadt delegarne ej äro solidariskt ansvarige. Om t. ex. ett ångfartygsbolag gifver 25 à 30 procent i årlig utdelning, så synes detta vara rätt; ty någon särskild beskattning påføres icke bolaget, och ingen talar heller derom. För min del tror jag rättvisan fordra, att man bifaller Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11.

Herr Friherre Liljencrantz: Jag instämmer med de Herrar, hvilka vilja, att enskilda bankernas vinst skall beskattas. Bevillningsförordningen åsyftar också, att en viss procent af vinsten i en rörelse skall i bevillning erläggas; men någon rättvisa i det förslag, att bankerna skulle till Staten afstå större eller mindre del af sin vinst, kan jag icke finna. Om nu enskilda personer upplåna penningar, för att sedermera utlåna dem och derigenom göra en vinst, så kan väl icke någon rimligen begära, att han skall till Staten afstå en viss del af vinsten. Om nu 2 à 3 eller 30 personer slå sig ihop och drifva en sådan rörelse, så böra väl de icke heller vara förbundna att afstå något af vinsten. Någon bevillning för en sådan vinst erlægges nu icke af bankerna till Staten, utan för rätten att utgifva egna sedlar. Detta är obeskrifligen en förmån, som ej alla åtnjuta. Menningarne kunna åtminstone vara delade om lämpligheten att därför beskatta bankerna. Det kunde möjligen vara skäl att höja nuvarande afgift för högsta sedelutgifningen, men jag hemställer, huruvida detta är lämpligt, då Kongl. Maj:t oktrojerat banker för viss tid, och aktieteckning på grund deraf skett. Om man skall höja bevillningen för bankrörelse, så bör enahanda åtgärd vidtagas med andra näringsgrenar, emedan man i annat fall begär en uppenbar orättvisa. Om Representationen anser sig berättigad att höja bevillningen för sedelutgifningen till 50 R:dr för hvarje 1,000 R:dr af det högsta beloppet af bankens under föregående året på en gång utelöpande sedlar, vill det med andra ord säga att annullera sedelutgifningen. Att Representationen på en dylik väg återtager hvad Kongl. Maj:t beslutat, ingifver åtminstone icke stadga i lagstiftningen och aktning för Statsmagternas beslut. Beslutar Representationen, att alla nya banker skola på nyssnämnda sätt beskattas, är detta fullkomligt rätt, men jag reserverar min åsigt, huruvida det är klokt.

Jag yrkar bifall till Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11.

Herr Friherre Alströmer: Då jag yrkar bifall till Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11, så sker detta icke i ändamål att taga enskilda bankerna i försvar. Jag har nemligen aldrig varit, lika litet som jag är, delegare i någon sådan bank. Jag förordar bifall till nämnda Betänkande för Riksdagens eget anseendes skull. Då Rikets Ständer stiftat en lag, som nu är genom Kongl. Maj:ts sanktion till efterrättelse gällande, så bör man söka i vanlig ordning, om man så vill, ändra densamma, men icke på omvägar komma till ett dylikt resultat. Jag vet väl, att taxerings- och pröfningskommittéer förhindrat eller förekommit bränvinsutskänkning på gästgifvaregårdar, derigenom att de för högt taxerat bränvinsförsäljarnes inkomster; men jag tror icke, att detta är något exempel för Riksdagen att följa. Om man är missnöjd med en lagstiftning, som i grundlagsenlig ordning tillkommit, så bör man icke på omvägar åstadkomma förändringar. Jag tror icke, att Kammarerna bör nu besluta, på sätt man under diskussionen yrkat, en högre beskattning för sedelutgifvande banker.

Herr Wener: Jag har begärt ordet i följd af ett yttrande af en representant från Stockholm midt emot mig. Han vederlade hvad som af min granne till venster och till höger blifvit yttradt, så att jag ej behöfver befatta mig dermed, men sjelf ansåg han orättvist att, sedan de en-

skilda bankerna erhållit oktroj, man skulle rubba stadgandena om deras beskattning, hvarigenom man skulle mot dem förfara annorlunda än emot andra medlemmar i samhället. Detta håller dock icke streck, ty vi hafva ofta såväl vid föregående riksdagar som äfven vid denna ändrat tullen på råvaror och förädlade varor, så att tullsatserna derå kommit i olika proportion emot förut. Jag frågar nu, om icke en dylik ändring kunnat för våra fabrikanter medföra ganska stora rubbningar. Vid denna riksdag är det blott fråga om förändrad tull på råsocker och raffineradt socker, men man kuude då med lika stort skäl säga, att det vore orättvist att göra en dylik ändring, då, såsom vi veta, bolag blifvit bildade äfven för socker- raffinad, och många personer deruti insatt sin förmögenhet.

För min del anser jag billigt, att beskattningen å sedelutgifningsrätten höjes och instämmer dertfore med Herr Carl Ifvarsson.

Herr Medin: En tjänsteman uti en enskild bank i landsorten, hvilken nyss hade ordet, ansåg sig nästan vara jäfvig uti denna fråga, men jag finner det tvärtom vara ganska upplysande, om en med förhållandena fullt förtrogen person meddelar underrättelser i frågan, så vida dessa blott äro sanna. Denne talare har dock blott talat om minimisumman för bankernas sedelutgifning. Jag har sjelf varit aktieegare öfver 20 år uti en enskild bank, och dervid funnit, att denna summa varit vida högre än Herr C. A. Larsson angaf, om man blott beräknar efter rigtiga grunder. Sistnämnde talares jemförelse med sockertullen och bränvinsskatten är för öfrigt icke tillämplig, utan utgör endast ett nytt sätt att vilja lura bönder. Det enda han har rätt uti är, att Stockholms enskilda bank förtjenar mera än landsortsbankerna; men detta är klart, ty den kan draga reveny af Riksbanken, hvarest enskilda banken på upp- och afskrifning insätter hela millioner och får dem förräntade på några dagar, utan att derigenom hindras från att hålla bankmynt till handa. Så kan det icke gå till i landsorten. Det torde dock icke kunna förnekas, att bankerna hafva så stor inkomst af sedelutgifningen, att de ganska väl tåla bevillningens höjande, och vill jag nu icke vara vidlyftigare, utan inskränker mig till att anhålla om proposition på Herr Carl Ifvarssons yrkande.

Herr Carl Ifvarsson: Här är icke fråga om någon ny skattegrund eller något nytt beräkningssätt för skattens utgörande, utan endast om siffrans förhöjande. De enskilda bankerna beskattas nemligen för sin sedelutgifning efter tredje artikeln Bevillningsförordningen, hvilken äfven gäller för privilegierade fastigheter m. m. Jag tror verkligen icke lagstiftningen vara sådan, att den tillförsäkrat enskilda bankerna att sjelfva bestämma sin bevillning; jag tror icke, att Representationen afstått från att sjelf utöfva beskattningsrätten i detta hänseende. Hvar och en får underkasta sig Representationens beslut i detta fall, och det tillhör oss endast att pröfva hvad skäligt och billigt är. Då man under den allmänna förlägenheten, som nu råder, vill höja skatten på folkets närmaste förnödenhetsartiklar, såsom kaffe, socker och bränvin, kan man väl icke bestrida billigheten af att höja skatten för en rörelse, hvilken lemnar en sådan vinst, att den ganska väl står ut dermed.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Rundbäck: Då frågan förra gången behandlades hos Kam-maren, framställde jag ett särskildt förslag, och min tanke var, att Be-villnings-Utskottet, efter den af Kam-maren beslutade återremiss, skulle komma till något mera tillfredsställande resultat. Så har dock icke skett, men jag vill icke längre vidhålla mitt då framställda yrkande, utan för-enar mig med Herr Carl Ifvarsson. Man säger, att Riksdagen skulle handla orättvist, om den höjde beskattningen blott för en enda näring, men då är det lika orättvist, att, såsom man vid denna riksdag vill, höja bränvinsskatten, eller kanske man icke anser, att Representationens anse-ende derigenom skulle lida. Vid denna riksdag blir det för öfrigt kan-hända fråga om att höja bevillingen icke blott för bankerna utan i allmänhet, och deraf tror man kanske icke, att Representationens så myc-ket omtalade anseende skulle förlora. Den omständigheten, att de enskilda bankerna hvila på erkänd lag, innefattar icke något bevis därför att deras bevilling icke skulle kunna höjas. Våra fabriker och näringar grunda sig äfven på lag; men huru många gånger har man icke, till men för dem, nedsatt importtullarne.

Det är sannt, att Stockholms enskilda bank har större vinst, oaktadt den icke är sedelutgifvande; men detta kommer sig deraf, att den gagnar på de andra bankerna. Jag yrkar bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr C. A. Larsson: Då Herr Wener nyss yttrade, att det skulle vara lika orättvist att beskatta sockerraffinadörerne, så är detta riktigt, så vida raffinadörerne sjelfve åto upp sitt socker; men då allmänheten i stället får betala så mycket mera, torde raffinadörerne derpå icke göra någon förlust.

Herr Medin har påstått, att mina nyss meddelade uppgifter icke voro exakta, men en hvar torde vid närmare efterforskande finna, att förhål-landet verkligen är såsom jag sagt, om man nemligen tager hänsyn till sista oktober. Ty det är icke nu såsom under den gamla goda tiden, då vännen Medin sjelf var delegare i Smålands enskilda bank, fastän han nu har blifvit så ond på alla dessa banker, sedan Smålands bank gjort en betydande förlust genom en stor konkurs, som inträffade i hufvud-staden.

Kan man för öfrigt kalla en skatteförhöjning från 2 till 5 R:dr, d. v. s. med mera än 150 procent, billig, då torde, snart sagdt, hvad som helst kunna dertill hänföras. Herr Ifvarsson har strängt hållit derpå, att Re-presentationen icke afstått från beskattningsrätten, men något dylikt har Friherre Liljencrantz aldrig yttrat, utan han har endast sagt, att det skulle vara en orättvisa att höja beskattningen blott för en enda liten näring, som gjort sig förhatlig, och hvilken man därför på en omväg vill qvåsa, så att de, som ligga och rufva på sina kapitaler, må, utan hinder af de enskilda bankerna, kunna förtjena än mera och än lättare komma åt den Svenska jorden. Jag hemställer, huruvida Andra Kam-maren kan anse det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande att så förfara, innan vår Riksbank erhållit tillräckligt kapital, och dess utlåningsrörelse blifvit så ordnad, att den i någon större mån kan tjena jordbrukaren. Då håller jag icke längre på de enskilda bankerna, men till dess anser jag dem vara för jordbruket ganska nyttiga. Ehuru ingen högre än jag

sjelf önskar vidsträckta reformer i vår Riksbank, hyllar jag dock rättvisan, och vill derföre icke, så länge de enskilda bankerna äro behöfliga, betunga en enda näring med en sådan förhöjning, som man här ifrågasatt.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen framställt proposition dels på bifall till hvad Utskottet i dess Betänkande N:o 11 hemställt, dels ock på bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag samt båda dessa propositioner besvarats med blandade ja och nej; så och då omröstning emellan dessa meningar äskades, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som, vid fattande af beslut i anledning af Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 18, bifaller hvad nämnda Utskott hemställt under § 15 i dess Utlåtande N:o 11,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat, att bank, som eger sedelutgifningsrätt, skall för denna rätt åläggas en till 5 R:dr förhöjd särskild bevillning för hvarje 1,000 R:dr af det högsta belopp sedlar, som banken under föregående året på en gång haft utelöpande.

Omröstningen, som i vanlig ordning anställdes, utvisade, att 85 ledamöter röstat ja och 69 nej; hvadan Kammaren bifallit Utskottets under § 15 i dess Betänkande N:o 11 gjorda hemställan.

§ 15.

Företogs ånyo till handläggning Lag-Utskottets Utlåtande N:o 67, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändringar i Kongl. Förordningarne den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting.

Utskottets hemställan, sid. 4, rörande Herr C. A. Larssons motion, bifölls.

Med anledning af *Utskottets, sid. 10, gjorda hemställan*, rörande motioner om förändrad rösträtt i kommunens angelägenheter, begärde följande ledamöter ordet och yttrade

Herr Friherre Liljencrantz: Utskottet framhåller på sidan 4 uti detta sitt Betänkande, hurusom 8 § i kommunalförordningen tillförsäkrar hvarje välfrejdad Svensk undersäte, som är medlem af en kommun och förbunden att till kommunen erlægga skatt, att deltaga i kommunalstämmans öfverläggningar och beslut. Detta låter visserligen ganska liberalt, och det tyckes likasom meningen skulle hafva varit att tillförsäkra kommunens alla medlemmar ett visst inflytande på värden om kommunens angelägenheter. Men då man tillser, huru i 12 § de röstberättigade blifvit fördelade med afseende på röstvärdet, i det att en röst beräknas för hvarje riksdaler af andra artikeln bevillning, tror jag, att man lätt nog skall finna, att det allmännare deltagandet i besluten om kommunens angelägenheter i sjelfva verket föga är en sanning. Jag ber att få andraga några exempel, för att visa, till hvilka resultat man kommit under

den nuvarande kommunallagstiftningen. Uti en valkrets i hufvudstaden med 3,330 valberättigade kan ett enda bolag, som disponerar öfver 3,277 röster, öfverrösta 1,810 andra röstberättigade, eller 54 procent af hela valkretsen. Inom en annan valkrets kunna 18 personer, hvilka tillsammans ega 9,774 röster, öfverrösta 2,511 personer, hvilka tillsammans blott ega 9,220 röster; således kunna här 18 personer öfverrösta 75 procent af alla valberättigade. Kan man vid ett sådant förhållande säga, att en hvar kommunens medlem verkligen kan inverka på beslutet eller förmå göra sin röst gällande? Nej, föreskriften om den allmänna rösträtten utgör snarare ett hån, ty faktiskt äro de mindre förmögne uteslutne. Vår nya Riksdagsordning tillförsäkrar åt en hvar, som eger 800 R:dr, en röst vid riksdagsmannaval, och den rösten eger värde, ty den gäller lika mycket som hvarje annans; men på kommunens angelägenheter kan den, som eger 800 Riksdaler, rakt icke utöfva något inflytande, ty, såsom jag nyss nämnde, ett enda bolag eller några få personer kunna öfverrösta tusental af andra röstberättigade. Riktigare hade det då varit att från rösträtt utesluta alla, som icke egde 4,000 eller åtminstone 3,000 R:drs årlig inkomst. I sådant fall hade lagen åtminstone icke varit bedräglig; nu gifver den ett löfte, men faktiskt går löftet aldrig i fullbordan och saknar all betydelse. Häremot invänder visserligen Utskottet, att det vore vådligt införa per-capita-omröstning, i anseende till de kommunala institutionernas politiska uppdrag att utse ledamöter till Första Kammaren, emedan derigenom karaktersskilnaden emellan de båda Kamrarna möjligen skulle komma att försvinna. Detta argument skulle ega någon betydelse, i händelse afsigten vore att införa per-capita-omröstning, men då, såsom jag längre fram skall hafva äran visa, en skala skulle kunna uppgöras för röstvärdet, hvarigenom i alla fall ett öfvervägande inflytande tillförsäkrades åt dem, som på grund af förmögenhet kunde anses tillhöra de mera konserverande elementen i samhället, torde Utskottets argument icke förtjena något afseende.

Ett annat argument, som Utskottet anfört, är det att inflytande på kommunens angelägenheter bör stå i förhållande till de bidrag, som lemnas kommunen, d. v. s. till kommunalutskylderna. Jag lemna derhän, huruvida denna nya princip är theoretiskt riktig, i praktiken har den ingalunda vunnit erkännande, åtminstone icke i vår nya Riksdagsordning, ty man kan väl icke bestrida, att Riksdagen förfogar öfver vida större skattebelopp, om man sammanlägger den allmänna bevillningen, tullmedlen etc., än summan af alla kommunalutskylder i riket. Men i allt fall kan en dylik princip för den kommunala rösträtten icke hålla stånd, då man besinnar, att icke på långt när alla kommunens utgifter bestridas efter proportion af förmögenheten hos kommunens medlemmar. Mycket ingår t. ex. till stadskassan här i staden, som icke utgår efter denna grund. Jag har här ett utdrag af inkomstbudgeten för Stockholm för detta år, hvaraf visar sig, att bland stadens inkomster inberäknas, bland andra, afgift af fartyg och af varor, som vägas, mätas eller räknas, andel i tolagen, bränvinsminuteringsafgift, hyra af stadens egendomar jemte flera mindre poster, hvilka alla utgå efter andra grunder än förmögenheten, och hvilka tillhoppa utgöra icke mindre än 1,153,300 R:dr. Läger man nu härtil den del af fattig- och sundhetsvårdsafgiften, som utgår med 75 öre af hvarje person, som beta-

lar mantalspenningar, får man för stadskassan en inkomst af 1,243,300 R:dr, eller nära 50 procent af den summa, hvartill stadens utgifter belöpa sig. Betänker man vidare, att husegarne här i staden, i följd af äldre föreskrifter, betala högre afgifter till kommunen, än som erläggas för motsvarande inkomst af kapital eller arbete, torde den principen, att åt personer vindicera inflytande på kommunens angelägenheter, i samma mån som deras förmögenhet är stor, ingalunda vara berättigad.

Äfvenledes invänder Utskottet, att det skäl, som ofta användes för nödvändigheten att begränsa den kommunala rösträtten, eller att en allmän likgiltighet för kommunala angelägenheter skulle alstras af den nuvarande ordningen, icke är befogadt, och Utskottet säger, att vid riksdagsmannavalet, hvarest per-capita-omröstning eger rum, något liffigare intresse icke uppenbarat sig hos den klass af kommunens medlemmar, hvilkas röster gälla föga på den kommunala röstskalan. Detta påstående är jag dock i tillfälle att vederlägga med exempel härifrån staden. Vid riksdagsmannavalet förra året uppgick de valberättigades antal till något öfver 7,000, och deraf deltog i valet 3,000; vid sednaste stadsfullmäktigvalet åter uti Mars månad i år utgjorde inom en valkrets, hvarest funnos 3,300 valberättigade, hela antalet af röstande icke mer än 172, hvaraf visar sig, att detta Utskottets argument, åtminstone så vidt det afser Stockholm, är förfallet.

Jag vill äfven minnas, att Utskottet på något ställe sagt, eller också har jag hört det man och man emellan uppgifvas, att den nuvarande kommunalförfattningen icke skulle hafva alstrat något missnöje. Häremot måste jag protestera, ty från de mindre städerna i riket hafva, såsom vi veta, åtskilliga petitioner inkommit till Regeringen om ändring i rösträtten; och hvad Stockholm angår kan jag försäkra, att missnöjet är ganska stort bland dem, hvilkas röster föga betyda, hvilket bevisas bland annat derutaf, att af 2,511 röstberättigade inom en valkrets, alla med under 20 röster, blott 4 deltog uti sista valet till stadsfullmäktige. Röstskalan inverkar således, efter hvad man ser, och det af ganska naturliga skäl, på intresset för deltagande i de kommunala valen; och på samma gång utskylderna växa, men största antalet af de betalande få stå utom besluten, skall ett allt starkare missnöje alstras och ett allt mera trängande behof göra sig gällande att undanrödja den nuvarande röstberäkningen. Jag vill derföre taga mig friheten att här föreslå en begränsning i denna rösträtt. En sådan blir naturligtvis alltid, det medgifver jag, till en viss grad godtycklig; men jag har icke uppgjort den efter eget behag, utan använt den, som tillämpas här i staden vid val till kyrkofullmäktige. Enligt denna beräkningsgrund eger nemligen hvar och en, som erlägger till och med 8 R:drs bevillning, en röst, den som erlägger högre bevillning till och med 16 R:dr, 2 röster o. s. v. till och med 20 röster, som är det högsta röstetal en person kan ega.

Jag anhåller således, att Kammaren för sin del ville besluta en dylik röstberäkning för Stockholms stad samt återremittera Betänkandet till Utskottet, som på grund deraf må ega föreslå nödiga förändringar i förordningen angående kommunalstyrelse i *Stockholm*. Jag har icke velat framställa något förslag rörande öfriga städer i riket eller i fråga om landsorten, emedan jag icke anser mig tillräckligt bekant med förhållandena derstädes,

men de, som ega en sådan kännedom och för öfrigt dela min åsigt om nödvändigheten att vidtaga några redaktioner i den nu gällande röstskalan, torde icke underlåta att äfven i det hänseendet framlägga de förslag, som kunna vara af nöden.

Herr Grefve Posse: Jag hade hoppats, att Utskottet skulle hafva föreslagit en sådan förändring i kommunalförfattningarne, att besluten i kommunernas angelägenheter icke skulle blifva helt och hållet beroende af några få röstegares öfverlägsenhet i röstetal. Detta har emellertid icke skett, och — hvad värre är — Utskottet har äfven föreslagit Riksdagen att icke fästa något afseende alls vid de väckta motionerna, och denna Utskottets hemställan har blifvit af Första Kammaren bifallen. Frågan är således för denna riksdag fallen, och jag anser det vid sådant förhållande icke vara lämpligt att deltaga i en diskussion rörande detta ämne, då det i allt fall icke är möjligt att nu komma till det åsyftade målet. Man får hoppas att vid en kommande riksdag frågan skall vinna en lyckligare lösning, och jag anhåller derföre endast, så vida Herr Talmannen anser sig kunna framställa proposition derå, att detta Utskottets Betänkande måtte med ogillande läggas till handlingarne

Herr A. W. Nilson: Den omilda behandling, som såväl min som öfriga i ämnet väckta motioner rönt inom Utskottet, nödgar mig, som icke kan vara tillfredsställd med det slut, hvartill Utskottet kommit att ingå i en granskning af några bland de skäl, Utskottet till stöd för sitt afstyrkande åberopat. Utskottets kardinalskäl innehållas i följande båda resonementer, nemligen: "att i följd af det samband, som eger rum emellan menigheternas själfstyrelse och den nya representationsordningen, en rubbning af grunden för den förras utöfvande skulle tillika medföra en rubbning af grundvalen för den sednare och således på denna utöfva en verkan af den mest oförtämliga beskaffenhet", och vidare, "att i händelse vid val till landstingsmän, omröstning per capita infördes i stället för nuvarande beräkning af röstvärdet efter skattebidrag eller — hvilket är det samma — efter förmögenhet, själfva bildandet af Första Kammaren komme att antaga nästan samma karakter som bildandet af Andra Kammaren, och att derigenom utplånades ett af grunddragen hos den förra". För mig har det icke varit möjligt att fatta, hvare den befarade rubbningen af grundvalen för vår nuvarande representationsordning skulle komma att bestå. Nog är det möjligt och till och med antagligt, att röstgrundens förändring skulle kunna hafva något inflytande på landstingens sammansättning och att i följd deraf valen till Första Kammaren skulle kunna utfalla något annorlunda, än man under andra förhållanden skulle haft skäl att antaga. Men hela olikheten komme dock att inskränka sig till en personalförändring. Ty så länge den nu gällande höga census för valbarhet till Första Kammaren bibehålles, måste antalet af dem, som på en gång *kunna* och *vilja* åtaga sig detta uppdrag, blifva så begränsadt, att genom den nu ifrågasatta förändringen någon rubbning ingalunda skulle ske uti Första Kammarens sammansättning och karakter, utan samma elementer som nu fortfarande der iurymas. Jag menar alltså, att Utskottets yttrande, att "själfva bildandet af

Första Kammaren skulle komma att antaga nästan alldeles samma karakter som bildandet af den Andra Kammaren“ icke är annat än det samma röda spöke, som vid sista riksdagen, då det var fråga om representationsreformens antagande, utställdes för att skrämma de rädde i landet. Utskottet har visat sig särdeles öm om den större förmögenheten, då Utskottet säger, att “så länge andelen i de utgifter, som beslutas och uttaxeras, är beroende af hvars och ens förmögenhet“, rösträtten icke billigtvis kunde på annat sätt än nu bestämmas. För min del kan jag ej frångå den meningen att, om det än kan synas hårdt, att de mindre bemedlade i ett samhälle kunna besluta utgifter, som till större delen drabba de förmögare, det icke är mindre hårdt, att de sednare få beskatta de förra emot deras medgifvande och man kan säga utan deras hörande. De ena såväl som de andra äro dock skyldige att deltaga i utgifter för bestridande af kommunens behof; — här är nemligen icke fråga om dem, som befinna sig under strecket, d. v. s. äro från kommunalutskylder alldeles befriade. Enda skilnaden är, att då den ena betalar 1 R:dr betalar den andra kanhända 10 R:dr eller derutöfver. Men månne icke den, som utgifver sista skärften af sin med svett och möda sammansparade arbetslön, i sjelfva verket gör en lika stor uppoffring som den, hvilken af sitt öfverflöd gifver ifrån sig 10 R:dr? Farhågan, att de mindre bemedlade skulle besluta utgifter, som mera skulle drabba de förmögare, är väl mera skenbar än verklig; ty erfarenheten har aldrig visat, att de förre i fråga om kommunalutgifter företrädesvis varit frikostige i anslagsväg. Sådant torde hvartenda kommunalstämmoprotokoll kunna ådagalägga. Snarare har man deremot skäl att beklaga sig öfver deras alltför långt drifna njugghet i fråga om utgifter, som kunna vara för kommunen nödiga och nyttiga. Men jag tror likväl att deras återhållsamhet mången gång måste erkännas vara lika mycket påkallad och gagnande som den motsatta sidans anslagsifer. Man har dock den glädjande erfarenheten, att, när det gäller viktigare frågor, såsom undervisningsväsendet eller dylikt, de mindre bemedlade i allmänhet beredvilligt underkasta sig uppoffringar, så långt förmågan sträcker sig. För öfrigt torde det vara en sanning som ej kan jäfvas, att de rikare samhällsmedlemmarne just i följd af sin rikedom kunna, om de hålla tillsammans, utöfva ett sådant inflytande och ett sådant tryck på större delen af de mindre bemedlade, att det dock i alla fall blir desse lyckligare lottade, som oftast bestämma besluten i alla viktigare frågor.

Hvad Utskottet yttrar om “de mindre bemedlade“ såsom tillika varande “den mera rörliga befolkningen“ är, enligt min tanke, alldeles falskt. Om vi t. ex. se på städernas befolkning, den del nemligen som står öfver strecket, ty om de öfriga är icke nu fråga, tror jag icke erfarenheten visar, att det är de små tomtegarne, handtverkarne eller näringsidkarne som äro de rörligaste. Det stora flertalet af dessa lemna aldrig den ort, hvarest de en gång nedslagit sina bopålar. Mera rörliga äro deremot kapitalisterna, som vid val af bostad endast hafva att följa tycke och smak och derföre ganska ofta flytta från den ena orten till den andra.

Lika litet förstår jag Utskottets resonnement, då det säger, att den mindre upplysta, men till antalet öfverlägsna delen af samhällsmedlemmarne skulle genom rösträttens utsträckning komma att utöfva det hufvudsakliga inflytandet på besluten. Jag vet ej, hvarifrån Utskottet kan henta

stöd för en dylik krass åsigt, att bildningen och upplysningen skulle gå hand i hand med de bättre förmögenhetsvilkoren. För min del har jag större kommunalutskylder än flere af mina medlärare vid det läroverk jag tillhör sammanräknade. Men jag skulle ljuga, om jag påstode, att jag äfven egde bättre insigter i eller lifligare intresse för vår kommuns angelägenheter än de.

Hvad Utskottet i anledning af mitt och Herr Olausons alternativa förslag om en graderad röstskala yttrar om den godtycklighet, som alltid måste förefinnas vid uppställande af en sådan, medgifver jag vara sannt. Man kan nemligen med fullt fog ifrågasätta rättvisan och billigheten deruti, att den som eger 1,000 R:drs inkomst, skall ega *en* röst, men att 1,100 R:drs inkomst skall medföra rätt till *två* röster. Men derföre hafva vi ock båda i främsta rummet förordat den så kallade per-capita-röstningen och endast framställt det andra förslaget såsom ett bemedlingsförslag. För min del anser jag nemligen att, om full rättvisa ej kan på en gång vinnas, det åtminstone är godt att få en half heldre än ingen. Genom den föreslagna graderingen tror jag verkligen, att man skulle betydligt närma sig billighetens fordringar. En dylik röstskala är i fråga om prestval införd i många städer och särskildt i den kommun jag tillhör, och jag kan intyga, att den enhälligt af församlingen antogs och att belåtenheten dermed är allmän. Jag är äfven öfvertygad, att ett beslut af Riksdagen i samma syftning rörande den kommunala rösträtten skulle helsas med öfvervägande bifall inom landet, och kan derföre ej annat än vara tillfredsställd, om min motion i den delen antages.

Åtskilligt annat finnes visserligen, som jag skulle vilja tillägga, men dels har detta redan vidrörts af föregående talare, dels kommer åtskilligt säkerligen att af följande talare belysas. Jag vill således blott lägga Kammaren på hjertat att icke genom ett obetingadt bifall till Utskottets Betänkande bidra till qväfvandet af det politiska lif och den allmänanda, som man genom våra kommunallagar velat framkalla. Det är den allmänna och lika rösträtten, som vi hafva att tacka för förtroendet att sitta här såsom Svenska Folkets representanter. Må vi då icke svika detta förtroende genom att godkänna en grundsats, som gör penningen ensam till mätare på människans och medborgarens värde och duglighet. Då Första Kammaren emellertid redan läser godkänt detta Betänkande och man icke kan vänta, att Utskottet under den återstående delen af denna riksdag skall hinna utarbete ett nytt förslag, helst det tillika är antagligt, att Utskottet äfven saknar vilja dertill, får jag förerna mig uti den af Grefve Posse uttalade mening och yrkar, att, med gillande af motionernas syfte, Betänkandet i denna del måtte läggas till handlingarne.

Herr Olauson: Det kan väl synes, såsom om, då Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan i denna punkt, för oss icke återstode annat, än att med ogillande af de deri uttalade åsigter besluta punkten läggande till handlingarne; synnerligast då, med afseende på den sammansättning Lag-Utskottet erhållit, det är föga sannolikt, att vid denna riksdag någon förändring skulle kunna åvägabringas i den graderade röstskalan. Då jag emellertid är motionär i ämnet, så må det tillåtas mig

att fasta uppmärksamheten på ett och annat, som Utskottet anfört såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen.

Utskottet utgår från den grundsatsen, att det är penningbidragen som betinga rösträttigheten inom kommunerna. Detta är nog sannt, hvad beträffar landsbygden, ehuru principen i detta fall äfven till en del blifvit frånträdd i våra nyare författningar. Så t. ex. fränkännes förordningen om kommunalstyrelse på landet § 9 en och hvar, som för inkomst af kapital eller arbete är uppförd till mindre än 6 fyrkar, all rösträtt vid kommunalstämma. I städerna deremot är det bevillningen, d. v. s. afgiften till Staten, som blifvit lagd till grund för rösträtten. Denna princip är dock icke af beskaffenhet att hålla stånd vid en närmare skärskådan och pröfning. Penningen eller skatten är icke någon riktig gradmätare af en persons goda vilja, redbarhet, oegennyttia, sparsamhetsande, insigter m. fl. egenskaper, som göra honom lämplig att deltaga i kommunens styrelse och förvaltning. Egaren af större förmögenhet intresserar sig vanligen mera för sig sjelf än för kommunen, han tänker mera på sina kapital och räntor än på kommunens angelägenheter. Han har sällan någon känsla för de fattiges behof, hvilka han ej i verkligheten lärt känna. Det är ej heller alltid gifvet, att den, som representerar det största röstantalet, också har den största rikedom. Hans egendom kan vara intecknad till fulla värdet och derutöver; och man kan således icke hos dem, som inom Kam-maren hafva den största rösträtten, alltid påräkna det oberoende, som Utskottet tagit för gifvet hos dem skola förefinnas. Penningens magt är ock derföre utdömd af allmänna opinionen, men Utskottet synes icke hafva lyssnat till de röster, som i detta afseende hafva höjt sig från stad och land, från fjerran och när.

Utskottets föreställning att genom begränsningen af den nu gällande rösträtten eller genom införfandet af en graderad röstskala fastheten i de grunder, på hvilka representationssättet i vårt land hvilat, komma att rubbas, har af föregående talaren redan blifvit vederlagd, hvadan jag med tystnad kan förbigå denna punkt.

En omständighet, som af denne talare icke blifvit berörd, må dock härvid icke förbises, helst densamma tydligen ådagalägger, att, i nu gällande förordning om landsting, just den princip, som Lag-Utskottet velat framhålla såsom det förnämsta hindret för den föreslagna förändringen, blifvit frånträdd, utan att grundvalen för representationssättet derigenom i ringaste mån rubbats. § 3 i nämnda förordning föreskrifver, att tingslag, som innefattar endast *en* kommun, skall välja *omedelbart* det föreskrifna antalet landstingsmän, hvarjemte § 9 bestämmer att vid *omedelbara* val hvarje valman eger *en* röst. Då en sådan rösträtt efter hufvudtalet får användas vid val af landstingsmän, som dock hafva sig anförtrodt det viktiga uppdraget att utse ledamöter i Riksdagens Första Kammare, så ser jag intet skäl, hvarföre den ej skulle kunna tillämpas vid val af stadsfullmäktige, de der endast äro att betrakta såsom elektorier vid landstingsmannaval.

Utskottet säger sig af förslaget äfven befara den olägenheten, att de förmögnare skulle kunna beskattas af dem, hvilka, enligt gällande skala, för beskattningens ändamål vidkännas allenast en obetydlig tunga i jemförelse med de förra. Någon fara är dock icke härmed förenad, ty man

kan icke gerna antaga, att allt för stora skatter skola beviljas af den fattigare befolkningen, för hvilken ett öre ofta nog har samma värde som en riksdaler för en förmögnare. Många exempel skulle också kunna anföras derpå, att de mindre röstegarne icke äro för att öka utskylderna. — Af sådant skäl var det ju, som så länge hvarje borgares och hussegares röster å den allmänna rådstugan i våra städer gällde lika, ingen klagan öfver ökade skatter förspordes. Deremot hafva, sedan den nya kommunalförfattningen med en på bevillningen grundad rösträttighet antogs, klagomålen öfver de förhöjda kommunalutskylderna blifvit lika allmänna som högljudda; och hade icke ens Utskottet derom bort vara i okunnighet. Det måste sålunda vara den blinda ifvern mot hvarje förändring af det bestående, som kommit Utskottet att glömma hvad som inträffat, då detsamma vågar påstå, att nu gällande beräkningar af röstvärdet frambragt resultat, öfver hvilka man haft skäl att beklaga sig.

Utskottet säger vidare, att resultaten af den nu gällande förordningen icke hafva visat sig menliga för kommunerna. Denna föreställning är dock lätt nog att vederlägga. Jag vet t. ex. att inom en kommun, som består af 640 röstegande, 49 af dem representerat ett rösteantal af 4,402 röster eller mera än hälften af alla 8,795 rösterna inom kommunen. Inom Westerås stad uppväger Mälareprovinsernas enskilda bank icke mindre än 285 af stadens röstberättigade innevånare. Inom Örebro samhälle är förhållandet enahanda; der disponera två krögeribolag ett större antal röster än samtliga lärarne vid Carolinska läroverket. I städer med 5 å 600 röstberättigade innevånare infinner sig endast ett fåtal af 15 å 20 personer på kommunalstämmorna, för att afgöra de viktigaste frågor; och på landsbygden är förhållandet visst icke bättre. Och detta oaktadt vill Utskottet förmena, att resultaten af nu gällande ordning icke äro menliga. Jag deremot anser, att under sådana förhållanden det ej är att undra på, om euthusiasmen för fäderneslandet och dess institutioner ej är så stor bland befolkningen. Den söker förgäfvos den rättvisa, som bör lika utskiftas bland samhällets medlemmar, och tusentals personer öfvergifva af denna anledning fosterjorden för att på andra sidan oceanen söka den jemnlighet, som här icke finnes.

Utskottet säger vidare, att personlighetsprincipen icke kan konsekvent genomföras, enär denna princip fordrar, att utan någon begränsning hvarje fullmyndig person, äfven om han alls icke bidrager till kommunalutskylderna, skulle ega samma rösträtt som de öfriga. Härvid synes dock Utskottet afsigtligen hafva förbisett, att ej någon af motionärerne yrkat på detta stränga genomförande af personlighetsprincipen, utan att den måtte tillämpas på dem, som hafva rösträtt på kommunalstämma; och det är ju enahanda princip, som blifvit genomförd hvad beträffar riksdagsmannavalen och tillämpas äfven till en del vid val af landstingsmän. Det har således visat sig, att dess tillämpning ej är omöjlig; och jag hoppas, att den i en framtid än vidare måtte utsträckas till våra kommunala förhållanden.

Af dessa skäl skulle jag önska, att Utskottet ånyo måtte taga motiönen i öfvervägande, men då riksdagen redan är så långt framskriden, att intet vore att vinna genom en återremiss, vill jag förena mig i Herr

Grefve Posses yrkande, att Utskottets ifrågavarande hemställan måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Beronius: Ehuru de starka rop på proposition, som här blifvit höjda, tyckas utvisa, att Kammaren redan är uttråkad af diskussionen och anser den gagna till föga, då Första Kammaren redan fattat sitt beslut, så hemställer jag dock, om det kan vara skäl uti, att Kammaren handlost kastar frågan ifrån sig och inskränker sig till att besluta förslagens läggande till handlingarne. Enligt min åsigt är det af yttersta vigt, att Andra Kammaren yttrar sin mening i frågan, på det att den en annan riksdag må blifva fullständigt utredd och vinna en lycklig lösning.

Det hufvudsakligaste felet, som vidlåder den nuvarande kommunalförfattningen, är den stora magt, som derigenom tillägges bolag. Visserligen har man sagt, att korrektiv härför skulle kunna vinnas genom det stadgande, att ingen finge disponera större antal röster än en tjugonedel af hela röstantalet. Mot detta förslag har blifvit anmärkt, att det innebure ett frånträdande af personlighetsprincipen. För min del vill jag icke ingå i någon vederläggning af detta påstående eller söka utröna, om det är personen eller egendomen, som utgör föremål för beskattningen. Kommunalförfattningen gör icke någon bestämd antydning härom, utan angifver blott att det är den person, hvilken besitter egendomen, som skall beskattas. Den 13:de § stadgar, att en person ej har rätt att på grund af fullmagt rösta för mer än en annan person. I öfverensstämmelse härmed synes det vara origtigt, att bankbolagen skola ega rätt att åt en och samma person uppdraga att utföra den samfälda rösträtten.

Genom det förslag, Herr Ribbing i sin reservation framställt, och som synes mig vara grundadt på en riktig princip, skulle den stora olägenheten afhjelpas; och jag hemställer derföre, att Kammaren ville bifalla detta förslag.

Herr Anders Pehrsson från Christianstads län: Då Första Kam-maren redan lemnat sitt bifall till Utskottets afstyrkande hemställan, lärer väl för denna Kammare icke återstå annat än att lägga punkten till handlingarne, hvilket jag derföre yrkar.

Herr Jöns Pehrsson: Det är med ett visst vemod, jag under Riksdagen ertarit, huru ej blott Utskotten, utan äfven Kamrarna behandlat vissa frågor af vigt. Intet beslut har dock gjort mig vemodigare än det nu föreliggande af Lag-Utskottet. Det visar, att Utskottet alldeles icke aktat på de rop, som höjt sig öfverallt i landet, att Utskottet icke uppskattat menniskovärdet, utan förtfarande tillerkänner penningen det största värdet.

Utskottet har yttrat, att det vore farligt att införa röstningen per capita. Den enda fara, som derigenom kunde komma i fråga, vore dock, att framåtskridandets sak möjligen komme att skjutas å sido. Deremot är fruktan alldeles öfverflödigt, att de fattige skulle vilja pålägga de rike allt för dryga skatter. Det öfverklagade nuvarande förhållandet skulle i stället upphöra, och de fattige icke blifva tvingade att gifva sin sista skärf

till hvarjehanda företag, som endast äro beräknade att blända ögat och utan någon egentlig nytta för samhället.

Då Första Kammaren nu fattat ett beslut, som står i strid med landets allmänna önskan, så tillhör det Andra Kammaren att, genom uttalande af sin opinion, gifva uttryck åt denna önskan och dymedelst lära de förmögne Herrarne i Första Kammaren, att det ej är värdt att späna bågen för högt. Under förhoppning att frågan vid nästa riksdag måtte få en lyckligare lösning yrkar jag, att punkten måtte med ogillande läggas till handlingarne, på samma gång jag beklagar, att Utskottet icke nu funnit sig föranledt att antaga något af de af motionärerne framställda förslag.

Herr Ahlgren: I förhoppning att efterföljande talare skola följa mitt exempel, vill jag fatta mig helt kort och endast yrka, att punkten måtte läggas till handlingarne med ogillande.

Herr Svensén: Frågan är sannerligen icke af så ringa vikt, som åtskillige talare tyckas föreställa sig, och det är derföre nödvändigt, att denna Kammare uttalar en åsigt, oansedt Första Kammaren redan fattat sitt beslut. Hela landet är ense om olämpligheten och orättvisan af det nuvarande röstningssättet, och om icke en röstberäkning efter hufvudtalet kan genomföras, så bör dock en mera frisinnad förändring göras i röstskalan. Det är ock för att vinna *något* motionärerne endast föreslagit ett öfvergångssystem; och det förundrar mig derföre så mycket mer, att deras förslag icke blifvit af Utskottet uppmärksammat. Utskottet tyckes icke velat begripa de framlagda förslagen, och detta förefaller likt de obotfärdigas förhinder, som endast kunna afhjelpas genom att bibringa klarare insigter i frågan. Ehuru något hopp icke förefinnes, att vid denna riksdag uppnå det önskade resultatet, anhåller jag dock, att Kammaren måtte återremittera punkten och dervid uttala sig för antagandet af en mindre graderad röstskala.

Herr Rosenberg: Jag beklagar på det högsta, att de talare, som här uttryckt sitt missnöje med Utskottets förslag, icke varit medlemmar i detsamma, då man troligtvis kunnat hoppas, att ett annat förslag skulle från Utskottet hafva inkommit. Dock skulle vi i allt fall icke hafva kommit derhän, som Herr Jöns Pehrsson syftat, eller att få alla motioner antagna, som blifvit väckta i frågan, emedan de varit sins emellan af allt för stridig beskaffenhet. För min del instämmer jag i Herr Ahlgrens yrkande om punktens läggande till handlingarne.

Herr O. B. Olsson: Jag önskar visserligen, att rösträtten måtte bestämmas efter en annan grund än den nu gällande, men då det beslut Första Kammaren fattat för det närvarande lägger hinder i vägen derför, så instämmer jag i yrkandet om punktens läggande till handlingarne med ogillande.

Herr Svanberg: Lika med åtskillige föregående talare anser jag det nuvarande röstningssättet olämpligt, men då för tillfället någon förändring

ändring deri ej kan åstadkommas, instämmer jag i Friherre Liljencrantz' yrkande, att punkten måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Åman: Äfven jag förenar mig med de föregående talare, som ogillat Utskottets ifrågavarande förslag och yrkat detsamma läggande till handlingarne.

Herr Bovin: Ehuru åtskilligt vore att säga i anledning af denna Utskottets hemställan, vill jag dock, med anledning deraf att Första Kammaren redan fattat sitt beslut, inskränka mig till att yrka, det punkten måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Anders Ericsson: Som vid denna riksdag något icke kan stå att vinna i saken, sedan Första Kammaren redan i frågan fattat sitt beslut, inskränker jag mig till att yrka, att punkten måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Hedenberg: Ehuru jag anser de förslag motionärerne framställt vara, om ock icke alla utförbara, dock till principen rigtiga, anser jag dock, att vi under nuvarande förhållanden icke kunna göra annat än bifalla hvad Utskottet hemställt. Dock vill jag dervid göra ett undantag, hvad beträffar frågan om bolag och i detta afseende instämma i Herr Ribbings reservation, såsom i min tanke enda lagliga sättet att för närvarande kunna inskränka bolags allt för stora röstvigt inom kommunen.

Herr Hierta: Det är uppenbart, att två olika propositioner här hufvudsakligen blifvit framställda. Den ena åsyftande ett instämmande i Herr Ribbings reservation och den andra gående derpå ut, att punkten måtte med ogillande läggas till handlingarne. För att erhålla en förmedling i detta fall och på det att något resultat måtte vinnas, hemställer jag, att Kammaren ville förena sig uti antagandet af Herr Nilsons förslag, som i sig upptager äfven det yrkande, som i Herr Ribbings reservation förekommer.

Som Utskottet för sitt afslag hemtat skäl jemväl af de förhållanden, som för närvarande existera i Norge, så vill jag endast upplysa, att röstningen per capita på sednare tider i flera fall blifvit derstädes införd, och att man deraf icke erfarit några olägenheter.

Herr Sääf: Då jag här flere gånger hört Första Kammarens redan fattade beslut i denna fråga åberopas såsom skäl för att ej egna densamma en så allvarlig behandling, som dess vikt eljest skulle hafva påkallat, kan jag ingalunda dela en sådan mening; och åberopar till stöd för min uppfattning 63 § Riksdagsordningen, der det bland annat heter:

“Stadna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall Utskottet söka att de olika meningarne, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kamrarne inkomma.”

Af detta stadgande finner man, att om, som jag föreställer mig, denna ärade Kammare anser föreliggande fråga vara af den vikt, att den förtjenar göras till föremål för en noggrann öfverläggning, och derpå grundar ett eget sjelfständigt beslut, det ej är omöjligt att få frågan ånyo behandlad af Utskottet och ett sammanjemkningsförslag framställt, som kan af Riksdagen antagas.

Då jag icke anser mig ega tillräcklig kännedom om förhållandena på landet för att behandla denna fråga i hela dess omfattning, inskränker jag mig till att tala om dem, sådana de hufvudsakligast framstå i städerna, isynnerhet till följd af den stora öfvervigt, som aktiebolagen der utöfva genom sitt inflytande på valen till stadsfullmäktige, och som hotar att alldeles förqväfva den allmänanda och det intresse för gemensamma angelägenheter, som kommunalförfattningarne eljest äro egnade att lifva.

För att minska aktiebolagens inflytande och fördela detsamma på ett rättvist sätt samt derigenom inskränka den nyssnämnda olägenheten har en reservant, Herr Ribbing, föreslagit en utväg, som jag för min del gerna förordar såsom särdeles lämplig, och om hvars praktiska utförbarhet jag eger någon erfarenhet.

Uti det samhälle jag tillhör hade nemligen reservantens förslag med afseende på aktiebolag redan vunnit tillämpning i den valordning, som derstädes gälde vid val till riksdagsman, innan den nya representationsformen antogs; — enligt denna valordning hade ingen röstberättigad högre än 5 röster eller lägre än 1 röst, och delegares i aktiebolag rösträtt, inom denna begränsning, bestämdes derigenom, att till dess enskilda rösträtt lades värdet af bolagets skattebidrag, fördeladt på hvarje aktie eller på så många aktier som den röstande enligt bolagets registerbok innehade.

Antages nu en dylik bestämmelse om rösträttens utöfning vid val till stadsfullmäktige, så upphäfves derigenom den ofantliga öfvervigt, som nu af de nämnda aktiebolagen utöfvas, på samma gång som en af de inest framstående och öfverklagade anledningarne till missnöje i nu ifrågavarande afseende undanröjdes.

Då jag således förordar antagandet af Professor Ribbings i hans reservation uppgifna förslag, och frågan i detta bestämdt angifna syftemål torde böra undergå en förnyad handläggning i Utskottet, anhåller jag om dess återremitterande.

Herr Bergman: Äfven jag förenar mig i yrkandet om återremiss i den syftning Herr Ribbing uttalat i sin reservation.

Herr Friherre Gripenstedt: Då en återremiss af punkten icke skulle gagna till något, och densammans läggande till handlingarne icke skulle blifva något egentligt uttryck af Kammarens mening, så hemställer jag, om icke Kammaren, för att inlägga något positivt i sitt beslut, skulle vilja antaga det förslag, Herr Ribbing i sin reservation framställt.

Öfverläggningen var slutad. Med afslag å Utskottets hemställan beslöt Kammaren för sin del, att § 10 mom. 3 i förordningen om kom-

munalstyrelse på landet samt § 11 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse i stad skulle i öfverensstämmelse med Herr Ribbings reservation erhålla följande lydelse: "Bolagsman må för proportionerlig eller, der hvar och en af bolagsmännens andel inför vederbörande myndighet blifvit offentligen uppgifven, för bestämd andel, samt i aktiebolag för innehafvande aktier i förhållande till bolagets hela upptaxerade inkomst utöfva rösträtt i den kommun, der bolaget drifver sin verksamhet. Detsamma gäller för delegare i oskift bo."

Utskottets öfriga, i detta Utlåtande gjorda hemställanden och förslag blefvo härefter, på särskilda propositioner, af Kammaren bifallna.

§ 16.

Företogs ånyo Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 10 (i samlingen N:o 39), i anledning af återremiss af samma Utskotts Utlåtande N:o 5 öfver Sven Hanssons motion, N:o 257, angående ändring af 6 § 3 mom. i 1842 års folkskolestadga.

Härvid yttrade

Herr Orre: Under diskussionen om det före detta föredragna Utlåtande tyckte jag mig förmimma, att ett allmänt ogillande uttalades af en röstberäkning, som grundade sig uteslutande på förmögenhet. Likväl står man nu här i begrepp att bestämma rösträtten vid utväljandet af folkskolelärare efter fyrktalet, hvaraf följden kommer att blifva, att inom vissa församlingar större bruks- och jordegare skola komma att ensamma förfoga öfver dessa viktiga lärareplatser. Huru önskligt det än kan vara, att ordförandens i skolstyrelsen rösträtt något inskränkes, kan jag dock ej gå in på det förslag, som här blifvit framlagdt.

Herr Sven Hansson: Som det icke kan anses behöfligt att uppträda till försvar för detta Utskottets förslag, hvilket tydligen är af beskaffenhet att försvara sig sjelf, vill jag endast i korthet yrka bifall till detsamma.

Herr Stendahl: Utskottets föregående Utlåtande i denna fråga återremitterades på den grund, att det innehöll förslag till föreskrifter, som kunde tillämpas blott på städerna, men icke hade någon tillämpning på landtkommunerna. Det förslag Utskottet nu framställt är afsedt att kunna gälla för samtliga landets kommuner och har blifvit lämpadt efter deras olika förhållanden.

Hvad beträffar Herr Orres anmärkning, att vid tillämpningen af det nya förslaget ett fåtal personer, som vore uppskattade till ett stort fyrktalet, kunde komma att tillsätta folkskolelärare emot öfriga församlingsboars önskan, så får jag fästa uppmärksamheten derpå, att samma förhållande nu eger rum beträffande prestval. Dervid inträffar stundom, att en person, som ensam eger nästan all jord inom en församling, är fullkomligt själfrådande vid tillsättande af dess kyrkoherde. Som jag icke kan finna, att det är förenadt med någon större våda att, beträffande folkskolelärareval, medgifva samma frihet, som vid prestval redan nu förefinnes, yrkar jag för min del bifall till Utskottets förslag.

Herr Witt: Då Kammaren för icke länge sedan tycktes vara fullkomligt ense om det olämpliga i ett röstsätt beräknadt efter fyrktal, emedan en eller ett fåtal personer derigenom skulle beredas möjlighet att öfverrösta hela den öfriga församlingen, så kan jag icke finna något skäl uti att söka tillämpa detta otjenliga röstsätt äfven vid val af folkskolelärare. Äro de föreslagna stadgandena icke afgjordt bättre än de nu gällande, så må vi då bibehålla dem vi hafva, till dess några ändamålsenligare kunna erhållas.

Herr Johan Olsson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag är af samma mening som den siste värde talaren och derföre icke kan bifalla Utskottets förslag.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: De grundsatser, som under diskussionen om Lag-Utskottets nyss föredragna Betänkande gjorde sig gällande, hafva alldeles icke någon tillämpning här vid lag. Man bör nemligen besinna, att, om en större rösträtt genom förslaget kommer att tillerkännas en eller annan medlem inom församlingen, så tillfaller den likväl endast den, som i jembörelsevis större mån måste deltaga i kostnaden för folkskolelärarens aflöning. Att deremot pastors rösträtt inskränkes är fullkomligt på sin plats, emedan han icke är betungad af en mot hans rösträtt svarande börda i afseende å folkskolans underhåll. Af denna anledning bifaller jag förslaget.

Herr Jöns Pehrsson: Äfven jag bifaller förslaget, hvilket jag anser vara både billigt och rättvist.

Uti den församling jag tillhör inträffade för ej länge sedan, att kyrkoherden, derigenom att han på sin sida fick en eller ett par församlingsmedlemmar, tillsatte en folkskolelärare tvärtemot nästan hela församlingens uttalade mening. Detta väckte allmänt ogillande och hade den påföljd, att den icke omtyckte läraren höll på att ej få några barn att undervisa och att skolsalen under långa tider stod nästan tom. Jag tror derföre, att det är nödigt att få en ändring i den nuvarande lagstiftningen, och hoppas att Kammaren bifaller Utskottets förslag.

Herr Wigardt: Det är en i landsorten allmänt gängse klagan, att presterskapet tillerkänts alltför stort inflytande på folkundervisningen och har för stor magt vid tillsättandet af folkskolelärare. Som nu åtminstone denna sistnämnda olägenhet skulle blifva afhulpen genom antagande af det förslag, Utskottet framställt, hemställer jag om bifall till detsamma.

Häruti instämde Herr *Hedengren*.

Herr Witt: En talare yttrade nyss, att det icke skulle vara skäl att afslå Betänkandet, derföre att den af Utskottet föreslagna rösträtten komme att bereda vissa personer inom församlingarne allt för stor magt vid ifrågavarande val. Såsom skäl för sin åsigt har han anført, att de större röstegarne äfven hade större skyldigheter i afseende på folkskolelärarnes aflöning. Ett godkännande af förslaget skulle dock stå i uppenbar strid emot ett beslut, som här förut af Kammaren blifvit fattadt, och

Kammaren skulle derigenom göra sig skyldig till en uppenbar inkonsekvens. Då man nu anser det olämpligt, att församlingarnes pastorer blifvit tillerkände ett sådant öfvervägande inflytande vid valen, huru kan man då anse det rimligt att antaga en författning, som gör det möjligt att detta inflytande öfverflyttas på personer, som till utöfvandet af ifrågasvarande rösträtt äro vida sämre kvalificerade. Jag yrkar fortfarande att punkten måtte afslås.

Herr Rosenberg: Af det myckna ordandet, som här förekommit, är det uppenbart, att, huru ett Utskott än vill bete sig, det ändå icke slipper ifrån att få sina Betänkanden utförligt diskuterade. Jag trodde icke, att någon diskussion skulle uppstå rörande detta förslag, eller att någon skulle motsätta sig det, då det endast afser att bereda församlingarnes medlemmar en dem billigtvis tillkommande rätt vid tillsättandet af folkskolelärare. Allmän har missbelåtenheten varit med den alltför stora magt, som uti förevarande afseende hvilar i pastors hand, och det har ofta gifvit anledning till, att mången medlem af skolrådet begärt sitt afsked. Jag är äfven öfvertygad om, att vederbörande presterskap ganska gerna skall afstå från den rättighet, som det vet med sig att allmänheten ogerna ser presterskapet vara i besittning af. Att på annat sätt, än förslaget innehåller, förordna om rösträttens i allmänhet förändrande har Utskottet icke tillkommit, då motionerna icke dertill gifvit anledning. För min del hemställer jag, att Kammaren måtte antaga Utskottets förslag.

Herr Orre: En föregående talare yttrade nyss, att af de större skyldigheter, som åläge vissa församlingsmedlemmar i afseende å folkskolelärarnes aflöning skulle följa, att de äfven skulle hafva en större rösträtt vid dessa lärares utväljande. Jag får med anledning häraf fästa uppmärksamheten på, att det är den personliga skyddsafgiften, som användes till bestridande af denna aflöning, och som denna afgift utgår lika af alla, torde det skäl talaren för sitt påstående sålunda velat förskaffa sig icke hafva någon hållbarhet.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Det var eget af den siste talaren att vilja påstå, att folkskolelärarnes aflöning bestrides uteslutande af de medel, som uppbringas genom den personliga skyddsafgiftens erläggande. Lemnades inga tillskott dertill, så stode det i sauning rätt illa till med folkundervisningen inom vårt kära fädernesland.

Herr Stendahl: Om Utskottets förslag icke antages, kommer röst-rätten vid tillsättande af folkskolelärare att fortfarande beräknas efter hemmantalet; och då det ofta inträffar, det en person inom en kommun eger det ojemförligen största hemmantalet inom socken, eger den då öfvervägande röstantalet och tillsätter ju då folkskoleläraren, likasom då röstberäkningen sker efter fyrktalet.

Herr Witt: En föregående talare, Herr Per Nilsson, har yttrat, att, om vi antaga Utskottets förslag och sedermera ändra röstskalan i fråga om kommunalärendens afgörande, röstberäkning vid val af folkskolelärare

äfvén skulle blifva ändrad, men detta anser jag icke vara riktigt, ty det står uti förslaget: "Mellan de på förslag uppförde anställes derefter val af församlingens i kyrkostämman samlade röstegande ledamöter, hvarvid rösterna beräknas efter 6 § i Kongl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skoloråd af den 21 Mars 1862". Man ser således här af, att röstberäkningen skulle fortfarande ega rum efter sistnämnda förordning, och jag tror då icke, att den skulle bli så liberal, som förre talaren önskat. Om man eger en olämplig lag, så må man ändra den, men man må dock ej med den vidtagna sådan ändring, att den blir ännu sämre. Här är icke meningen att lemna den öfvervägande rösträtten åt någon så lämplig och väl kvalificerad person, som, man må säga hvad man vill, pastor i församlingen, hvilken vanligen eger både kunskaper och förmåga, dock är, utan man vill stifta en lag, som berättigar hvilken person som helst, huru litet kvalificerad han ock må vara, endast han eger stort hem-mantal, till öfvervägande rösträtt vid valet. Detta är ej rätt och jag på-yrkar derföre fortfarande afslag.

Herr Liljenmark: Åtskillige talare hafva lätit oss veta, huru det tillgått i deras hembygder vid val af folkskolelärare. Jag skall väl äfvén då lemna upplysning om ett sådant val, hvilket jag förrättat kort före min afresa till Riksdagen. Trenne personer uppsattes på förslaget, hvilka jag icke kände på annat sätt än genom de betyg som de företedde, och dessa äro ej alltid fullt tillförlitliga, särdeles i fråga om folkskolelära-rens praktiska duglighet i deras kall. Jag hyste derföre betänklighet vid att föreslå någon af dem och önskade, att någon af församlingens ledamöter måtte yttra sig, men så skedde icke, utan jag nästan så godt som tvingades att till befattningen föreslå eu af de sökande, och denne blef en-hälligt antagen. Hvad nu pastors juridiska rätt vid tillsättande af folk-skolelärare vidkommer, så är jag fullt öfvertygad om, att, om pastor icke har någon moralisk vigt att lägga på vågskålen, så är det föga bevändt med den juridiska.

Herr Sven Hausson: Jag har ånyo begärt ordet i anledning af den värde ledamotens från Carlskrona yttrande derom, att, om man skulle antaga Utskottets förslag, kommunallagarne icke skulle komma att ligga till grund för valrätten, emedan förslaget åberopar kyrkostämman-författningen. Denna författning åberopar just fyrktalet, och om kommunalför-fattningarne ändras, så kommer ock författningen om kyrkostämman samt om kyrko- och skoloråd att i tillämpliga delar ändras.

Då jag sist hade ordet, omnämnde jag icke motiverna för min motion. Dessa äro: 1:o att det är obilligt, att pastor skall hafva en sådan öfver-vigt vid valet; och 2:o att min motion om pastors sjelfskrifvenhet till ord-förande i skolorådet, som jag vid sista riksdagen väckte, då afslogs. Lag-Utskottet har nu tillstyrkt den ändring jag föreslagit, och jag hemställer derföre att Utlåtandet måtte bifallas.

Herr Svensén: Jag behöfver väl icke uppläsa den ifrågavarande sjetta paragrafen i Kongl. förordningen om kyrkostämman m. m. af den 21 Mars 1862. Jag hoppas nemligen, att den värde representanten från

Carlskrona har klart för sig innehållet af densamma och ej fortfarande vill strida mot en humanitetsfråga.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Det förefaller mig, som Herr Witt icke skulle vara så hemmastadd i kommunallagarne som i grundlagen.

Herr Witt: Jag har just framför mig sjetten paragrafen af den åberopade förordningen, och dess innehåll motsäger alldeles icke hvad jag sagt. Der står nemligen: "Vid omröstning följes på landet hvad för kommunalstämma och i stad hvad för allmän rådstuga stadgadt är i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person". Rösträtten är således densamma för kommunalstämma och kyrkostämma och detta har jag icke förnekat.

Öfverläggningen var slutad; och förevarande Utlåtande bifölls.

§ 17.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 73 i anledning af väckt motion om utbetalning förskottsvis af Statens tjenstemäns löner samt indragning till Statsverket af utarrenderade militieboställen m. m.

§ 18.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 74, i anledning af väckt motion om nedsättning i tjenstemäns löner, indragning af öfverflödiga embetsverk m. m.

§ 19.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 76, i anledning af väckta motioner angående kronobrefbäringsskyldighetens skiljande från jordbruket och öfvertagande af Staten.

§ 20.

Företogs ånyo till handläggning Banko-Utskottets Memorial N:o 26, med förslag till instruktion för Riksdagens Revisorer af Riksbanken.

Kammaren godkände samtliga paragraferna i här afgifna instruktionsförslag samt biföll Utskottets hemställan om en underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t i och för berörda instruktions uttärådande.

§ 21.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets Memorial N:o 27, med förslag till instruktion för Riksdagens Revisorer öfver diskont-kontoret i Stockholm, samt lånekontoren i orterna.

Kammaren godkände äfven det i detta Memorial anmälda instruktionsförslag samt biföll Utskottets hemställan om underdänig skrifvelse för ifrågavarande instruktions utfärdande.

§ 22.

Företogs ånyo till handläggning Banko-Utskottets Memorial N:o 28, med förslag till ansvarighetslag för Riksdagens Fullmäktige i Banken.

Herr C. A. Larsson: Jag får hemställa till Kammarerna, huruvida icke proposition på hela Memorialet på en gång må af Talmannen framställas.

Sedan Kammarerna på Herr Talmannens framställning beslutat, att Memorialet skulle paragrafvis föredragas, begärde

Herr C. A. Larsson ånyo ordet och yttrade: Då Kammarerna icke biföll min nyss gjorda framställning, anhåller jag, att de särskilda paragraferna i Utlåtandet måtte uppläsas.

I enlighet med Herr C. A. Larssons önskan skedde uppläsning af de särskilda paragraferna och förekom först

§ 1, som godkändes.

§ 2.

Herr Rundbäck: Sedan Kammarerna beslutat föredragning punktvis af förevarande Memorial, begärde Herr Carl Anders Larsson uppläsning af detsamma. Förmodligen menade han med sin begäran blott uppläsning af den paragraf, som redan blifvit afgjord eller den första, och om så är torde någon vidare uppläsning icke vara hehöflig.

Vidare anfördes icke; och paragrafen godkändes.

Härefter godkände Kammarerna på särskilda propositioner öfriga paragraferna uti ifrågavarande lagförslag, samt biföll derjemte Utskottets hemställan om underdånig skrifvelse i och för berörda lags utfärdande.

§ 23.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets Memorial N:o 29, med förslag till ansvarighetslag för de af Riksdagen förordnade styrelseledamöter för länekontoren i orterna.

§ 1 och 2 godkändes.

§ 3.

Härvid yttrade

Herr Sven Nilsson: Uti denna § stadgas böter till belopp af 15 R:dr för försummelse af ledamöterna i länekontoren att inställa sig vid hvarje styrelsens sammanträde, men om de äro frånvarande 8 dagars tid, skola de böta 30 R:dr. Proportionen mellan begge dessa bötesbelopp kan jag ej fatta. Skulle flera än två sammanträden inträffa under 8 dagar, så skulle man således få böta för uteblifvande från dessa mera, än om man vore borta alla 8 dagarne. Jag anhåller derföre, att någon af Utskottets ledamöter måtte upplysa, huru härmed må hänga tillsammans.

Herr Lindström: Utskottet har icke fäst något uppmärksamhet vid detta stadgande, enär det hittills aldrig kommit i fråga att tillämpa detsamma. Någon ändring deruti har förthy icke heller blifvit vidtagen,

utan bestämmelsen har fått kvarstå, sådan den uti äldre ansvarighetslag befunnits. Jag godkänner Memorialet.

Herr Lönnberg: Denna § är af enahanda innehåll, som samma § uti den äldre ansvarighetslagen af den 1 Mars 1864, och då ingen olägenhet af paragrafens innehåll hittills försports, vill äfven jag bifalla Memorialet.

Herr Sven Nilsson: De begge siste talarne hafva icke sökt försvara orimligheten af det ifrågavarande stadgandet, eller att man skall betala i böter för en dags bortovaro 15 R:dr, på samma gång man icke får för en veckas uteblifvande böta mera än 30 R:dr. Då jag hvarken kan eller vill nu på stående fot föreslå någon redaktionsförändring i paragrafens ordalydelse, hemställer jag att Kammaren måtte återremittera den.

Öfverläggningen var slutad; och Utskottets förslag till förevarande § godkändes.

Förslagen till berörda lags öfriga paragrafer blefvo hvarvt efter annat godkända af Kammaren, som jemväl biföll Utskottets hemställan om underdånig skrifvelses aflåtande i och för samma lags utfärdande.

§ 24.

Anmäldes och bordlades nedannämnda förslag till Riksdagens underdåniga Skrifvelser, nemligen:

- dels af Riksdagens Kansli-Deputerade N:o 33;
- dels af Bevillnings-Utskottet N:is 35 och 36; och
- dels af Lag-Utskottet N:o 38.

§ 25.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag angående de beslut, som finnas antecknade i detta protokolls 6—11 paragrafer.

Sammanträdet afslöts kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.